

INDEED

Evidence-Based Model for Evaluation of
Radicalisation Prevention and Mitigation

This project has received funding by the European Union's
Horizon 2020 research and innovation programme
H2020-SU-SEC-2020 under grant agreement no 101021701

INDEED E-GUIDEBOOK 1

EVALUAREA PE BAZĂ DE DOVEZI A INIȚIATIVELOR DE PEV/CEV ȘI DE-RADICALIZARE

Principii, provocări și metode

Leena Malkki, Mina Prokic și Irina van der Vet

CUPRINS

MULȚUMIRI	4
INTRODUCERE	4
1. INIȚIATIVE PVE/CVE/DERAD	6
2. CE ESTE EVALUAREA BAZATĂ PE DOVEZI?	8
3. DE CE SĂ EVALUĂM?	11
4. CÂND SĂ PLANIFICAȚI ȘI SĂ EFECTUAȚI EVALUĂRILE?	12
5. CINE AR TREBUI SĂ EVALUEZE?	13
5.1 Alegerea evaluatorului	13
5.2 Implicarea părților interesate	14
6. PRINCIPALELE TIPURI DE EVALUARE	16
6.1 Evaluarea formativă	16
6.2 Evaluarea procesului	18
6.3 Evaluarea rezultatelor	19
6.4 Alte tipuri de evaluare	21
6.5 Combinarea tipurilor de evaluare	23
7. MODELE ȘI METODE DE EVALUARE	24
7.1 Modele de evaluare	24
7.2 Metode de colectare a datelor	28
7.3 Metode de analiză a datelor	32
8. ABORDARE A EVALUĂRII BAZATĂ PE DREPTURILE OMULUI	34
9. OPT SFATURI PENTRU EVALUĂRI DE SUCCES BAZATE PE DOVEZI	37
SURSE ȘI LITERATURĂ	40

MULȚUMIRI

Ghidul electronic INDEED E-Guidebook 1 a fost scris de Leena Malkki, Mina Prokic și Mirina van der Vet (Universitatea din Helsinki).

Această lucrare a fost sprijinită de alți parteneri de proiect, în special de Stephan Klose (Vrije Universiteit Brussel), care a participat la redactarea capitolelor 5 și 7 și a jucat un rol cheie în dezvoltarea conceptului de abordare a evaluării bazată pe dovezi, Marzena Kordaczuk-Wąs (Polish Platform for Homeland Security), care a participat la redactarea capitolului 6.1 și de Hannah Reiter și Norbert Leonhardmair (VICESSE), care au contribuit la capitolul 8.

Autorii doresc să mulțumească evaluatorilor externi pentru comentariile foarte utile pe care le-au făcut la versiunile anterioare ale e-ghidurilor: Markus Kaakinen (Universitatea din Helsinki), Joel Busher (Universitatea Coventry), Ioan Durnescu (Grupul de reabilitare RAN), Katrien Van Mele (Asociația Orașelor și Comunelor Flamande), Marteen Dewaele (Asociația Orașelor și Comunelor Flamande), Anneli Portman (Institutul Finlandez pentru Sănătate și Bunăstare) și Miila Lukkarinen (Primăria din Helsinki).

INTRODUCERE

Ghidurile electronice INDEED sunt concepute pentru a oferi **o bună înțelegere a abordării bazate pe dovezi a evaluării și a modului în care aceasta poate fi aplicată în domeniul prevenirii și combaterii extremismului violent sau al sprijinirii deradicalizării (PEV/CEV/Derad)**, precum și pentru a oferi îndrumări în conceperea unor astfel de inițiative. Ghidurile electronice sunt scrise în principal pentru **practicienii și factorii de decizie politică care** lucrează în acest domeniu. De asemenea, acestea pot fi utile pentru evaluatorii profesioniști și pentru cadrele universitare care participă la evaluarea unor astfel de inițiative și care doresc să se familiarizeze mai bine cu evaluarea bazată pe date concrete sau cu efectuarea de evaluări specifice în domeniul PEV/CEV/Derad.

Ghidul electronic INDEED 1 oferă o introducere concisă în elementele fundamentale ale evaluării și în ceea ce înseamnă o abordare a evaluării bazată pe dovezi. Acesta prezintă diferite tipuri, concepte și metode de evaluare și oferă îndrumări cu privire la momentul în care trebuie să se facă evaluări și cine ar trebui să le facă. Acesta include un capitol privind etica și evaluarea, precum și numeroase exemple de evaluări anterioare ale inițiativelor PEV/CEV/Derad.

Ghidul electronic INDEED 2 analizează mai în profunzime modul de aplicare a unei abordări bazate pe dovezi în materie de evaluare. Acesta oferă îndrumări cu privire la modul de integrare a evaluării în proiectarea inițiativei, precum și instrucțiuni pas cu pas pentru proiectarea și implementarea unei evaluări bazate pe dovezi. Acesta include, de asemenea, informații suplimentare despre cum să se asigure că evaluarea este realizată în mod etic.

Principalul scop al ghidurilor electronice INDEED este de a familiariza practicienii și factorii de decizie cu principiile și practicile evaluării bazate pe dovezi, astfel încât aceștia să poată acționa ca **părți interesate bine informate** în cadrul evaluărilor și să știe cum să planifice și să implementeze inițiativele PEV/CEV/Derad, astfel încât acestea să poată fi evaluate în mod eficient. A acționa ca **evaluator necesită o expertiză mai aprofundată** a practicilor, conceptelor și metodelor de evaluare decât cea inclusă în ghidurile electronice. Acest lucru ar trebui să fie luat în considerare atunci când se decide cine va acționa ca evaluator.

Ghidurile electronice fac parte **din setul de instrumente INDEED pentru practicieni și factori de decizie politică, dezvoltat în cadrul proiectului INDEED (2021-2024) finanțat de UE prin H2020**. Obiectivul proiectului INDEED a fost acela de a consolida cunoștințele, capacitățile și abilitățile practicienilor PEV/CEV/Derad și ale factorilor de decizie politică în ceea ce privește evaluările și practicile bazate pe dovezi. Acest set de instrumente include, de asemenea, un **instrument de evaluare INDEED**, care oferă sfaturi și recomandări mai detaliate. Pentru a accesa setul de instrumente INDEED, accesați www.indeedproject.eu.

1. INIȚIATIVE PEV/CEV/DERAD

În ultimele două decenii, multe țări au dezvoltat **modalități de prevenire și combatere a radicalizării și extremismului violent, precum și de încurajare a de-radicalizării** și a renunțării la extremism. Astfel de inițiative au fost deosebit de frecvente în țările din Europa de Vest. Acest lucru a dus la introducerea unei mari varietăți de politici, strategii și practici care sunt denumite **inițiative PEV/CEV/Derad** în acest e-ghid.

Inițiatiile PEV/CEV/Derad includ o gamă largă de activități care diferă foarte mult în multe privințe.

Pentru punerea lor în aplicare pot fi incluse mai multe tipuri de **actori**, inclusiv, de exemplu, organizații neguvernamentale, lucrători de primă linie (educatori, profesioniști din domeniul sănătății și asistenți sociali), autorități de securitate (polițiști și gardieni de închisoare), comunități religioase, cercetători și alți experți. Este o practică comună și se recomandă ca astfel de inițiative să implice un anumit nivel de cooperare între mai multe agenții.

Inițiatiile pot avea loc în diverse **medii sociale**, cum ar fi școlile, centrele comunitare și religioase, centrele de tineret, serviciile sociale, cluburile sportive și închisorile.

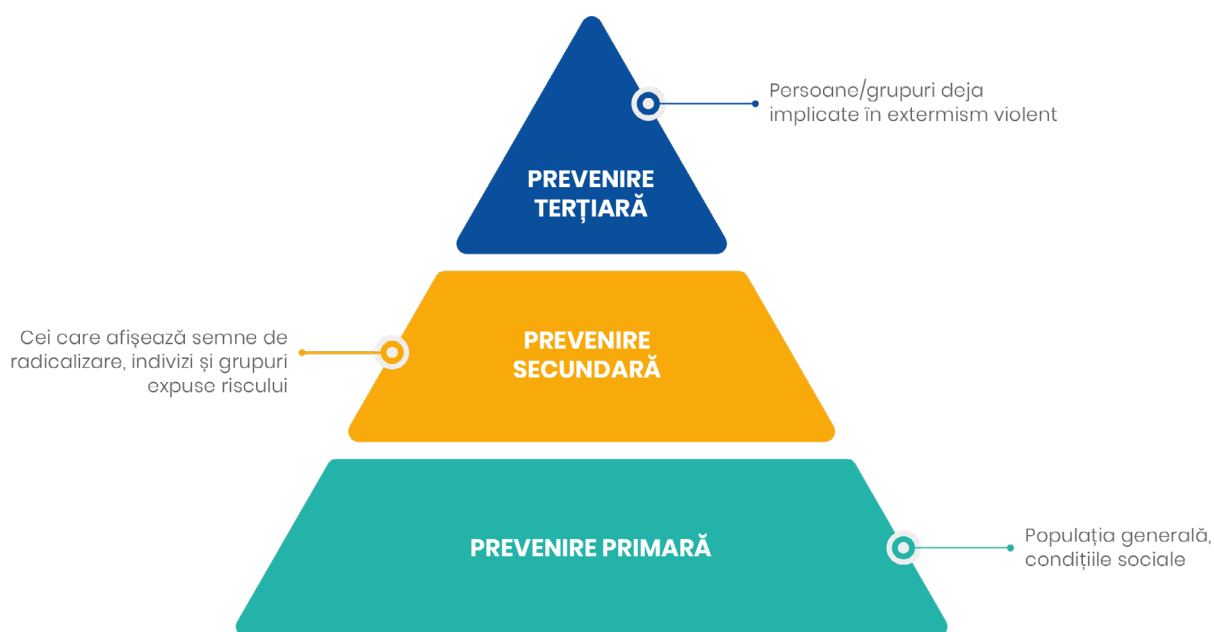
Domeniul de aplicare și durata variază, de asemenea. Unele inițiative sunt la scară mică, în timp ce altele sunt la nivel național. Unele inițiative sunt pe termen lung sau chiar fac parte din activitățile zilnice permanente, iar altele sunt concepute pentru a fi acțiuni pe termen scurt. În legătură cu aceasta, există, de asemenea, diferențe în ceea ce privește **finanțarea**. Este obișnuit ca inițiatiile să aibă o finanțare de proiect pe termen relativ scurt din partea statului, a municipalităților, a organizațiilor caritabile sau a fundațiilor, în timp ce unele inițiative au reușit să obțină finanțare pe termen lung. Inițiatiile sunt diferite în funcție de cine este **inițiatorul**. Unele sunt inițiative de sus în jos, dezvoltate de stat sau de municipalitate, în timp ce altele sunt inițiative de la firul ierbii, dezvoltate de un ONG sau de o comunitate.

Inițiatiile diferă în ceea ce privește **focalizarea** lor. Unele inițiative se concentrează în principal pe abordarea convingerilor extremiste ale grupului țintă, în timp ce altele urmăresc mai degrabă prevenirea sau stoparea participării grupului țintă la acțiuni extremiste violente. Multe inițiative abordează ambele aspecte într-o anumită măsură.

Există diferențe semnificative în ceea ce privește **grupurile țintă și stadiul de radicalizare pe care se** concentrează inițiatiile. A devenit obișnuită împărțirea domeniului PEV/CEV/Derad în trei domenii, după modelul sănătății publice:

- **Prevenirea primară** vizează întreaga societate, iar principalul său obiectiv este de a crește gradul de conștientizare cu privire la radicalizare și extremism violent și de a spori rezistența la radicalizare. Aceste inițiative iau de obicei forma unor programe care promovează participarea, încurajează sentimentele de incluziune sau oferă educație culturală și mediatică. De asemenea, acestea pot aborda condițiile și inegalitățile sociale care sunt considerate factori de radicalizare.
- **Prevenirea secundară** se ocupă de persoanele sau grupurile care prezintă deja semne de radicalizare sau care sunt identificate ca fiind în risc de radicalizare. Măsurile includ mentoratul, îmbunătățirea relațiilor și a comunicării între autorități și comunitățile aflate în risc, precum și consolidarea rezilienței în cadrul comunităților considerate vulnerabile.
- **Prevenirea terțiară** include orientarea către persoanele sau grupurile care sunt deja implicate în extremismul violent. Scopul este de a le încuraja să se îndepărteze de ideile și/sau comportamentul extremist. Inițiativele de la acest nivel sunt, de obicei, programe de mentorat individual desfășurate în diferite contexte (închisoare, probațiune, comunitate) și de mai multe tipuri de actori (guvern, ONG-uri).

Figura 1: Domeniile de activitate PVE/CVE/Derad și grupurile-țintă ale acestora

Aflați mai multe

- Busher, J. Malkki, L. & Marsden, S. (eds.) (2023). *Routledge Handbook on Radicalisation and Countering Radicalisation* (Manualul Routledge privind radicalizarea și combaterea radicalizării). Routledge.
- Koehler, D. (2017). *Înțelegerea deradicalizării: Metode, instrumente și programe de combatere a extremismului violent*. Routledge.
- Byrne-Diakun, R.M. (Ed.). (2016). *Combaterea extremismului violent: aplicarea modelului de sănătate publică*. Universitatea Georgetown, Centrul pentru Studii de Securitate.
- [Ghid introductiv: Combaterea extremismului violent](#). CREST: Centrul pentru Cercetare și Dovezi privind Amenințările la adresa Securității...

2. CE ESTE EVALUAREA BAZATĂ PE DOVEZI?

Evaluarea, în termeni generali, înseamnă evaluarea implementării sau a efectelor inițiativei în mod cât mai sistematic și imparțial posibil. În mod obișnuit, aceasta este realizată pentru a înțelege:

- Cum decurge implementarea inițiativei?
- Ce fel de rezultate a produs inițiativa?
- Se bazează inițiativa pe ipoteze solide?

Evaluarea nu este același lucru cu monitorizarea, deși acești termeni sunt uneori utilizați interșanjabil. De asemenea, evaluarea nu este același lucru cu evaluarea riscurilor. Caseta de text 1 detaliază modul în care acești termeni și alți termeni asociați sunt înțeleși în acest e-ghid și cum se deosebesc aceștia de evaluare.

1 EVALUARE ȘI ALȚI TERMENI ASOCIAȚI

Evaluarea înseamnă evaluarea inițiativei în mod cât mai sistematic și imparțial cu putință. Aceasta poate analiza, de exemplu, rezultatele, eficacitatea, succesul implementării sau ipotezele care stau la baza acesteia.

Monitorizarea se referă la colectarea continuă și regulată a datelor pe parcursul întregii inițiative. Scopul monitorizării este de a documenta și de a urmări progresul acesteia. De obicei, datele sunt colectate de către cei care implementează inițiativa. Monitorizarea în sine nu include evaluarea, dar datele colectate în timpul monitorizării pot fi adesea folosite ca date pentru evaluare.

Evaluarea riscurilor este cel mai adesea utilizată în domeniul PEV/CEV/Derad pentru a evalua riscul de radicalizare a unei persoane. Mai multe instrumente de evaluare a riscurilor sunt dezvoltate pentru a ajuta practicienii să realizeze astfel de evaluări și, astfel, să contribuie la luarea deciziilor cu privire la cea mai bună cale de acțiune într-o situație dată.

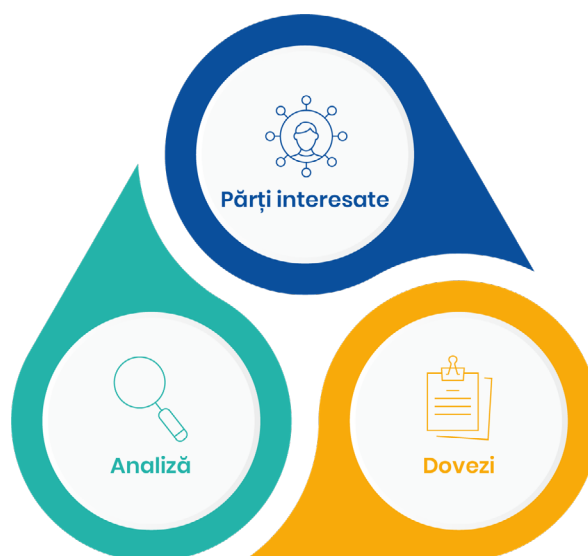
Evaluarea impactului este un proces care identifică și ajută la înțelegerea posibilelor consecințe și a impactului unei inițiative. Aceasta poate fi efectuată pentru a informa factorii de decizie cu privire la posibilele efecte negative ale unei inițiative sau pentru a descoperi modalități de a spori impactul pozitiv al acesteia. Evaluările de impact se realizează de obicei atunci când se planifică sau se revizuiesc noi legi sau politici, pentru a obține mai multe informații cu privire la tipul de impact pe care acestea îl au (de exemplu asupra aspectelor de gen, mediu sau copii).

Acest e-ghid se bazează pe principiile **evaluării bazate pe dovezi (EBD)**.

2 Definiția INDEED a evaluării bazate pe dovezi (EBD)

Evaluarea bazată pe dovezi este „un proces de planificare și implementare a evaluărilor care integrează dovezi externe disponibile, expertiză profesională și valori ale părților interesate, preferințe și circumstanțe” (INDEED D1.2).

Evaluarea bazată pe dovezi este, în esență, o abordare a planificării și efectuării evaluărilor care se bazează pe principiile practicii bazate pe dovezi :

Principles of evidence-based practice

Dovezi – Evaluarea este planificată și realizată utilizând cunoștințe despre practicile și metodele de evaluare. În plus, aceasta implică analiza (și adesea și colectarea) unor date empirice de bună calitate. **Părți interesate** – Evaluarea ia în considerare contextul și valorile, nevoile, preferințele și circumstanțele principalelor părți interesate. Aceasta are ca scop sprijinirea învățării și dezvoltării inițiativei evaluate sau, în general, a domeniului PEV/CEV/Deradicalizare.

Analiza (profesională) – Evaluatorul are suficiente cunoștințe atât despre practicile de evaluare bazate pe dovezi, cât și despre inițiativele PEC/CEV/Derad pentru a realiza o evaluare bine concepută și pentru a formula concluzii solide pe baza unei analize sistematice a datelor. Evaluatorul este, de asemenea, bine plasat pentru a efectua evaluarea în mod imparțial și etic.

Evaluarea bazată pe dovezi este diferită de un proces de evaluare bazat pe opinii, care este condus de convenții sau intuiție mai degrabă decât de consultarea temeinică a cercetărilor relevante privind modelele de evaluare sau de colectarea și analiza sistematică a datelor. De asemenea, este diferită de un proces de evaluare rigid, care este planificat și implementat fără a lua în considerare în mod corespunzător preferințele părților interesate sau contextul și caracteristicile intervenției investigate. Pe baza acestor caracterizări, conceptul de EBD poate fi situat grafic într-o matrice de patru tipuri ideale:

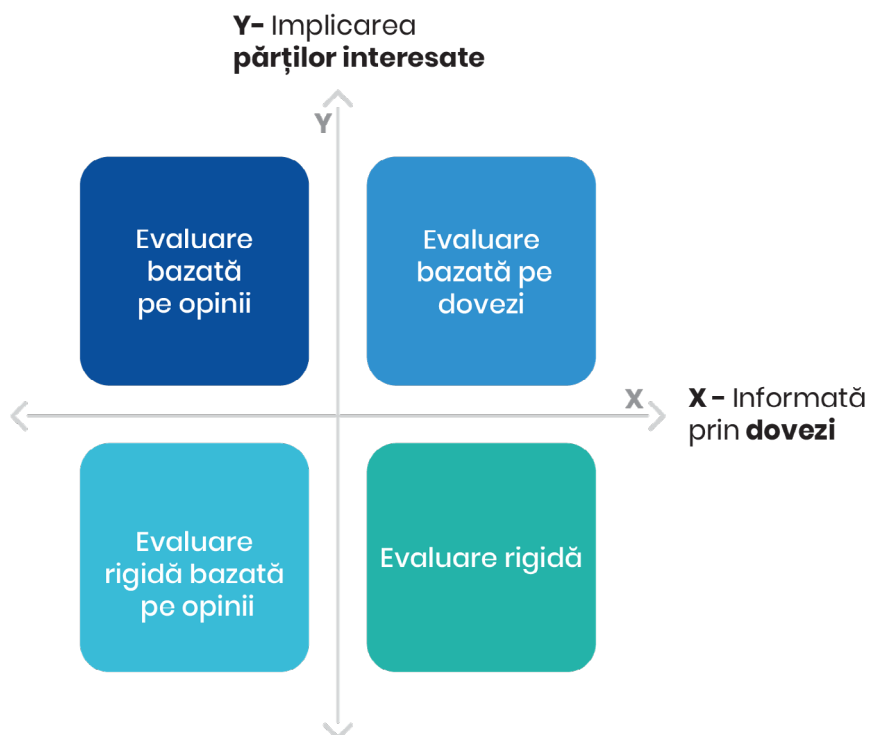

Figura 2: Patru tipuri ideale de evaluare

Atunci când evaluarea este concepută și implementată folosind o abordare bazată pe dovezi, calitatea și utilitatea acesteia se îmbunătățește. Implicarea activă a părților interesate contribuie la asigurarea faptului că evaluarea este utilă și relevantă, precum și la creșterea probabilității ca rezultatele acesteia să fie utilizate. O atenție deosebită acordată dovezilor înseamnă că evaluarea se bazează pe cele mai bune cunoștințe posibile și utilizează date relevante, reprezentative și fiabile. În cele din urmă, atenția acordată expertizei profesionale subliniază importanța asigurării că, în special evaluatorul, dar și principalele părți interesate implicate, au o bună înțelegere a practicilor de evaluare, a inițiativei și a contextului acesteia.

Aflați mai multe

- Documentul INDEED D2.1 privind fundamentele practicii și evaluării bazate pe dovezi.
- Ghidul electronic INDEED 2 - Cum să proiectați inițiative și evaluări PEV/CEV și De-radicalizare în conformitate cu principiile practicii bazate pe dovezi

3. DE CE SĂ EVALUĂM?

Evaluările pot avea un rol important în dezvoltarea unor inițiative de succes și eficiente. Evaluarea inițiativelor individuale va consolida, de asemenea, bazele domeniului PEV/CEV/Derad în general.

Evaluările sprijină învățarea și dezvoltarea

Rolul cel mai valoros al evaluărilor este acela de a-i ajuta pe cei implicați în inițiativă să învețe din succesele și eșecurile lor. Acest lucru duce la decizii mai bine informate și, în cele din urmă, la o performanță mai bună. O evaluare este cel mai utilă atunci când rezultatele sale pot fi utilizate de cei care implementează inițiativa și nu sunt legate de deciziile de finanțare care, inevitabil, produc presiuni pentru a demonstra succesul.

Evaluările demonstrează contribuția unei inițiative

Evaluările îi pot ajuta pe practicieni să explice partenerilor de cooperare și finanțatorilor factorii-cheie care fac ca activitatea lor să aibă succes și, prin urmare, să precizeze ce fel de resurse și capacități sunt necesare pentru a continua activitățile. De asemenea, acestea pot evidenția practicile, valorile și contribuția specifică a unei inițiative la domeniul PEV/CEV/Derad.

Evaluările sporesc transparența și responsabilitatea publică

Multe inițiative PEV/CEV/Derad sunt finanțate de un organism public, o organizație caritabilă sau o fundație. Este important să se poată demonstra pentru ce a fost folosită finanțarea și să se asigure că aceasta a fost utilizată în mod eficient. Evaluările pot furniza acest tip de informații și, astfel, pot crește transparența și responsabilitatea publică a unei inițiative. O evaluare nu produce responsabilitate publică doar pentru că documentează ceea ce se realizează, ci și pentru că oferă informații despre cum se poate îmbunătăți inițiativa. Astfel, aceasta poate contribui la o utilizare și mai bună a resurselor în viitor.

Evaluările contribuie la crearea unei baze de date mai solide pentru inițiativele PEV/CEV/Derad.

O evaluare bazată pe dovezi este o parte indispensabilă a dezvoltării de practici bazate pe dovezi – cu alte cuvinte, inițiative care sunt concepute pe baza celor mai bune cunoștințe disponibile despre radicalizare și despre modul de prevenire a acesteia. În prezent, cunoștințele științifice despre radicalizare și prevenirea acesteia sunt încă limitate. Încă nu este clar ce funcționează și în ce condiții în domeniul PEV/CEV/Derad. Evaluările ne vor ajuta să aflăm mai multe despre acest lucru, în special atunci când rezultatele sunt făcute publice, permițând cercetătorilor, factorilor de decizie politică și practicienilor să le utilizeze în munca lor.

4. CÂND SĂ PLANIFICAȚI ȘI SĂ EFECTUAȚI EVALUĂRI?

Este imposibil să începeți să vă gândiți prea devreme la efectuarea unei evaluări. În mod ideal, planul de evaluare ar trebui să fie elaborat odată cu inițiativa în sine.

Cel mai bun moment pentru a începe să vă gândiți când și cum să evaluați inițiativa este în etapa de planificare. Numai în acest fel este posibilă proiectarea practicilor de colectare a datelor și de monitorizare, astfel încât toate dovezile necesare să fie disponibile la momentul evaluării. Este posibil să se facă evaluări care nu au fost planificate inițial, dar vor exista mult mai multe limitări cu privire la exact ce poate fi evaluat și cum (a se vedea Ghidul electronic INDEED 2 pentru mai multe informații despre acest lucru).

SFAT:

În mod ideal, evaluările sunt planificate ca parte a proiectării inițiativei.

Un alt motiv pentru a începe să vă gândiți la evaluare încă din etapa de planificare a inițiativei este faptul că evaluările pot fi efectuate din primele etape ale inițiativei până la sfârșitul acesteia.

În timpul etapei de planificare a unei inițiative, este posibil să se evalueze planul de implementare a inițiativei și ipotezele care stau la baza acesteia. Acest tip de evaluare se numește evaluare formativă. În cazul în care inițiativa este testată mai întâi ca proiect pilot, este posibilă evaluarea acestuia. Acest tip de evaluare, care se realizează înainte de adoptarea versiunii finale a inițiativei, se numește uneori evaluare ex-ante.

În timpul implementării inițiativei, este posibil să se evalueze modul în care se desfășoară punerea în aplicare și dacă inițiativa funcționează așa cum s-a dorit. Acest tip de evaluare se numește evaluare a procesului. Evaluările pot indica punctele slabe și modul în care se poate îmbunătăți inițiativa. Atunci când implementarea inițiativei a început de ceva timp, este posibil, de asemenea, să aruncăm o primă privire asupra rezultatelor sale pe termen scurt.

După încheierea inițiativei, se poate recurge la o evaluare pentru a afla dacă aceasta a atins obiectivele dorite și cât de durabil a fost impactul acesteia pe termen lung. Acest tip de evaluare se numește evaluare a rezultatelor. Poate fi utilă pentru planificarea unor noi inițiative și poate contribui în mod semnificativ la cunoștințele încă destul de limitate despre eficacitatea inițiativelor PEV/CEV/Derad.

SFAT:

În Ghidul electronic INDEED 2, puteți găsi instrucțiuni despre cum să includeți o evaluare în planificarea inițiativei încă de la început.

5. CINE AR TREBUI SĂ EVALUEZE?

Evaluările necesită implicarea mai multor persoane relevante și definirea rolurilor acestora. În mod evident, fiecare evaluare trebuie să aibă un evaluator, dar și o serie de părți interesate ar trebui să fie implicate în mod activ.

O abordare bazată pe dovezi a evaluării necesită o alegere atentă a evaluatorului. De asemenea, este important să se decidă și să se precizeze cum anume vor fi implicate părțile interesate, care va fi relația acestora cu evaluatorul și cum vor colabora cu toții.

5.1 ALEGEREA EVALUATORULUI

O evaluare poate fi realizată fie de un evaluator extern, fie de un evaluator intern. Un evaluator poate fi o singură persoană, dar poate exista și o echipă de experți în evaluare.

Un **evaluator extern** este o persoană care nu are un rol în cadrul inițiativei sau o relație semnificativă cu aceasta. Evaluatorii externi sunt, de obicei, consultanți sau cercetători universitari.

Un **evaluator intern** este o persoană care face parte în prezent din inițiativă sau din organizația/instituția responsabilă de aceasta.

Depinde de situație dacă este preferabil să se apeleze la un evaluator extern sau intern. Aspectele-cheie care ar trebui luate în considerare sunt următoarele:

Tabelul 1: Factori de luat în considerare la alegerea unui evaluator

Expertiza în evaluare	Evaluatorul ar trebui să cunoască bine conceptele de evaluare și metodele relevante. Experiența anterioară în efectuarea de evaluări este valoroasă.
Cunoștințe în domeniul PEV/CEV/Derad	Evaluatorul ar trebui să aibă o bună înțelegere a PEV/CEV/Derad ca domeniu politic și a tipurilor de inițiative. Evaluatorul ar trebui să fie familiarizat cu contextul în care este
Cunoașterea inițiativei și a contextului acesteia	implementată inițiativa, precum și cu inițiativa în sine. Evaluatorul ar trebui să fie capabil să analizeze inițiativa într-un mod
Imparțialitate și conflicte de interese	imparțial și, prin urmare, să nu aibă niciun conflict de interese cu evaluarea sau cu inițiativa.

Accesul la date	Evaluatorul ar trebui să aibă acces la (sau să fie capabil să colecteze) toate datele necesare pentru evaluare.
Costuri/resurse și disponibilitate	Evaluatorul ar trebui să dispună de resurse și timp suficiente pentru a-și îndeplini sarcina.
Încredere	Evaluatorul ar trebui să fie în măsură să câștige încrederea acelor persoane a căror cooperare este necesară pentru realizarea evaluării.
Utilizare	Evaluatorul ar trebui să aibă credibilitate și abilități de comunicare care să deschidă calea spre utilizarea rezultatelor.

În mod tradițional, utilizarea unui evaluator extern a fost prezentată ca fiind opțiunea preferată, deoarece se consideră că astfel evaluarea este mai imparțială și mai nepărtinitoare. Cu toate acestea, există, de asemenea, considerente care pledează în favoarea unui evaluator intern. De exemplu, un evaluator intern cunoaște deseori mai bine inițiativa și contextul, poate avea un acces mai bun la date și poate fi mai în măsură să creeze un climat de încredere cu principalele părți interesate. De asemenea, se consideră că este mai probabil ca rezultatele evaluării să fie utilizate dacă evaluarea este realizată de un evaluator intern.

Ca regulă generală, un evaluator extern este o opțiune preferată dacă obiectivul este de a evalua eficacitatea unei inițiative (evaluarea rezultatelor) și/sau dacă rezultatele evaluării vor avea implicații semnificative pentru viitorul inițiativei. În cazul în care scopul evaluării este de a înțelege modul în care a fost pusă în aplicare inițiativa (evaluare de proces) și/sau este realizată în scopul învățării, o evaluare internă poate fi, de asemenea, o opțiune.

5.2. IMPLICAREA PĂRȚILOR INTERESATE

O evaluare bazată pe dovezi necesită o integrare atentă a nevoilor, valorilor și circumstanțelor părților interesate în fiecare etapă a procesului de evaluare. Prin definiție, aceasta promovează astfel o abordare a evaluării orientată către părțile interesate. O astfel de abordare, la rândul său, poate lua diferite forme, inclusiv cea a unei evaluări colaborative, participative sau de împuternicire.

În cadrul unei **evaluări colaborative**, evaluatorul creează o colaborare continuă cu părțile interesate pe tot parcursul procesului de evaluare, rămânând în același timp responsabil de proceduri. O astfel de evaluare colaborativă poate ajuta evaluatorul să înțeleagă și să răspundă mai bine la nevoile, valorile și circumstanțele părților interesate în diferite etape ale procesului de evaluare, inclusiv în fazele de pregătire, proiectare, implementare și utilizare.

În cadrul unei **evaluări participative**, evaluatorul și părțile interesate împărtășesc controlul asupra procesului de evaluare. O astfel de abordare poate implica luarea în comun a deciziilor privind obiectivele evaluării, proiectarea și procesele de colectare a datelor, precum și implementarea și utilizarea în comun a unei evaluări. Acest

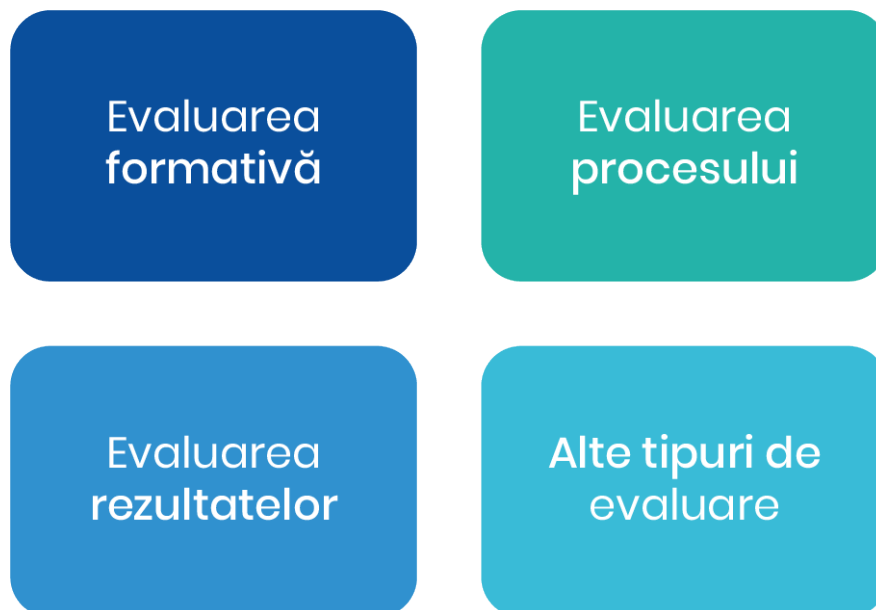
proces permite părților interesate nu numai să își exprime nevoile și valorile, ci și să le integreze în mod activ în procesul de evaluare prin intermediul procedurilor de co-proiectare.

În cadrul unei **evaluări prin împuternicire**, evaluatorul tratează părțile interesate (de exemplu, personalul inițiativei, participanții) ca fiind în controlul procesului de evaluare, asumându-și rolul de antrenor sau de prieten critic. În acest tip de evaluare, părțile interesate sunt responsabile, în ultimă instanță, de luarea deciziilor critice (de exemplu, cu privire la obiectivele evaluării, proiectarea și colectarea datelor). De asemenea, aceștia conduc și rămân în continuare în control asupra măsurilor de implementare și de follow-up. Astfel, o evaluare prin împuternicire nu numai că cere părților interesate să își exprime și să își integreze nevoile, valorile și circumstanțele, ci și să își asume pe deplin responsabilitatea procesului de evaluare.

Împreună, evaluările colaborative, participative și prin împuternicire reflectă diferitele forme pe care le poate lua implicarea părților interesate într-un proces de evaluare. Deși abordările diferă în mod deosebit în ceea ce privește rolul pe care îl acordă părților interesate, toate pot fi utilizate pentru a consolida integrarea nevoilor, valorilor și circumstanțelor părților interesate în fiecare etapă a procesului de evaluare. În acest sens, fiecare dintre ele promite să consolideze caracterul incluziv al evaluării, să genereze încredere între evaluator și părțile interesate și să îmbunătățească reflecția și învățarea organizațională. Dacă sunt bine puse în aplicare, toate acestea pot fi potrivite pentru implementarea unei evaluări bazate pe dovezi.

6. PRINCIPALELE TIPURI DE EVALUARE

Există nenumărate tipuri de evaluări care diferă unele de altele în ceea ce privește obiectivele, metodele, calendarul și domeniul de aplicare. Mai jos vom prezenta cele trei tipuri principale de evaluare. Toate aceste tipuri pot fi implementate prin utilizarea abordării bazate pe dovezi a evaluării descrise în Ghidul electronic INDEED 2 și prin utilizarea instrumentului de evaluare INDEED.

6.1 EVALUAREA FORMATIVĂ

Evaluarea formativă se realizează, de obicei, ca parte a procesului de planificare înainte de începerea implementării, dar poate fi realizată și pentru inițiativele în curs de desfășurare, atunci când acestea sunt reajustate. Este o modalitate de a evalua proiectarea sau planul inițiativei.

Evaluarea formativă analizează sistematic inițiativa (planificată) – ce își propune să facă, cum vor fi atinse obiectivele sale și pe ce fel de ipoteze se bazează. Aceasta poate arăta dacă se poate aștepta ca planul de implementare a inițiativei să îndeplinească rezultatele preconizate și cum ar putea fi îmbunătățit planul.

Evaluarea formativă poate lua, de asemenea, forma unei implementări pilot a inițiativei planificate, care va permite testarea sarcinii și activităților programate și verificarea corectitudinii și eficacității acestora.

În ceea ce privește metodele și datele, publicațiile științifice privind radicalizarea și de-radicalizarea pot fi utilizate pentru a evalua dacă ipotezele inițiativei sunt susținute de dovezile existente. O altă metodă comună constă în realizarea de interviuri și sondaje în rândul principalelor părți interesate pentru a colecta opiniile acestora cu privire la planul inițiativei. De asemenea, aceasta poate implica colectarea și analiza datelor despre contextul inițiativei pentru a vedea dacă aceasta răspunde nevoilor pe care se dorește să le adreseze.

Întrebările tipice la care pot răspunde evaluările formative sunt:

- Planul de inițiativă se bazează pe ipoteze solide despre radicalizare și cum se poate preveni?
- Ce tipuri de activități ar trebui implementate?
- Planul de inițiativă răspunde nevoilor pe care inițiativa intenționează să le adreseze?
- Implementarea pilot funcționează așa cum ar trebui?

3 EXEMPLU DE EVALUARE FORMATIVĂ A PROGRAMULUI „UNDERSTAND=RESPECT” (ÎNȚELEGEȚI=RESPECTAȚI)

Inițiativa: „ÎNȚELEGEȚI=RESPECTAȚI” este un program educațional de prevenire a radicalizării care duce la discriminare și discursul urii, dezvoltat de Platforma Poloneză pentru Securitate Internă.

Obiective și grup țintă: Obiectivul inițiativei este de a promova un comportament lipsit de orice formă de radicalism, discriminare și discurs de ură în rândul elevilor și profesorilor din școlile secundare, al părinților și al comunității locale.

Activități: Activități educaționale (atelier, discuții, zile tematice), formarea deprinderilor de viață (psihologice și sociale, gestionarea stresului și a agresivității, dezvoltarea autocontrolului) și activități de timp liber.

Evaluator: Evaluator extern (cercetător universitar)

Obiectivul evaluării: Evaluarea formativă a fost realizată în timpul și după implementarea pilot a inițiativei. Obiectivul a fost acela de a afla dacă inițiativa a fost implementată în mod corespunzător și eficient. Evaluarea a abordat, de asemenea, ipotezele care stau la baza acesteia și planul de implementare.

Metode: Interviuri cu echipa de implementare a programului și cu reprezentanți ai școlilor.

Rezultate: Inițiativa a fost considerată, în general, ca fiind bine planificată și realistă. Evaluarea a formulat câteva recomandări privind modul în care conținutul și organizarea acesteia ar putea fi îmbunătățite în continuare.

Pentru mai multe informații: Polish Platform for Homeland Security/ Platforma Poloneză pentru Securitate Internă. [Înțelegeți = Respectați](#) (în poloneză și engleză)

6.2 EVALUAREA PROCESULUI

Evaluarea procesului analizează modul în care inițiativa funcționează în practică. De obicei, aceasta este efectuată pentru a vedea dacă inițiativa este implementată conform planului inițial și pentru a afla cum poate fi îmbunătățită. Aceasta se poate concentra pe diferite aspecte ale implementării și poate produce o mulțime de informații utile care pot contribui la îmbunătățirea inițiativei în viitor.

Pentru a realiza o evaluare a procesului, este necesar să se dispună de date despre planul de implementare a inițiativei și despre implementarea efectivă a acesteia. Planul de implementare a inițiativei, împreună cu discuțiile cu principalele părți interesate, determină criteriile în funcție de care ar trebui să fie evaluată implementarea. Criteriile pot include, de exemplu, numărul de cursuri de formare sau de evenimente care au fost organizate, sau rata de participare la cursurile sau evenimentele de formare. Criteriile nu trebuie neapărat să fie măsurabile în cifre; ele pot include, de asemenea, de exemplu, satisfacția participanților și opiniile acestora cu privire la program sau cooperarea dintre diverși parteneri implicați în implementarea inițiativei.

Întrebările tipice la care pot răspunde evaluările de proces sunt:

- Cum decurge implementarea inițiativei?
- Inițiativa (sau unele dintre activitățile sale) este implementată conform planului?
- Cât de bine și-a atins inițiativa grupul țintă?
- Cum experimentează participanții inițiativa?
- Cum colaborează principalele părți interesate pentru a atinge obiectivele?
- În ce măsură sunt implicate în inițiativă părțile interesate cheie?
- Au existat obstacole în implementarea inițiativei?

4 EVALUAREA PROCESULUI MULTI AGENCY WORKING (MAW) ÎN BELGIA, OLANDA ȘI GERMANIA

Inițiativa: Multi Agency Working (MAW) în Belgia, Țările de Jos și Germania. Aceste platforme multiagenție au fost create pentru a preveni radicalizarea și extremismul violent.

Evaluator: Evaluator extern (cercetători universitari de la IRCP, Universitatea din Ghent).

Obiectivul evaluării: Evaluarea a luat forma unei evaluări de proces (realiste) cu scopul de a afla „ce funcționează în ce condiții”. Aceasta a analizat implementarea abordării multiagenție și modul în care diferitele agenții implicate cooperează. Acest lucru a fost realizat pentru a identifica domeniile de îmbunătățire și pentru a înțelege modul în care funcționează mecanismul.

Metode de colectare a datelor:

Analiza sistematică a literaturii de specialitate – utilizată pentru a stabili indicatorii pentru evaluare.

Muncă de teren într-un oraș din fiecare țară, inclusiv observarea participativă în cadrul reuniunilor MAW, interviuri semi-structurate cu diferiți participanți și grupuri de discuții pentru a explora elementele lipsă.

Metode de analiză a datelor: Datele calitative obținute în urma interviurilor semi-structurate au fost analizate cu ajutorul unui cadru SWOT (puncte forte, puncte slabe, oportunități și amenințări) pentru a identifica punctele forte și punctele slabe interne și oportunitățile și amenințările externe ale MAW. Datele calitative obținute atât din observații, cât și din interviuri au fost testate în raport cu indicatorii de proces elaborați în timpul analizei sistematice a literaturii.

Rezultate: Cel mai important factor pentru un bun proces de colaborare între agenții a fost încrederea. În toate țările analizate, au existat probleme legate de secretul profesional și de secretul anchetei, precum și de lipsa resurselor umane. Rolul coordonatorului structurii MAW s-a dovedit a fi foarte important. Pandemia, schimbările sociale și noile forme de radicalizare au fost văzute ca o amenințare externă. Ca parte a rezultatelor și recomandărilor evaluării, a fost elaborat un instrument de autoevaluare online pentru practicienii locali (<https://emmascan.eu/>).

Pentru mai multe informații: Hardyns, W., Klima, N., & Pauwels, L. (eds.). (2022). Evaluarea și mentorarea abordării multi-agenție a radicalizării violente în Belgia, Țările de Jos și Germania. Antwerpen: Maklu.

6.3 EVALUAREA REZULTATELOR

Evaluarea rezultatelor măsoară efectele inițiativei. Este o modalitate obișnuită de a determina dacă inițiativa și-a atins obiectivele și a produs un rezultat scontat. Ca în cazul evaluării procesului, trebuie să existe criterii stabilite pentru a măsura dacă inițiativa a fost sau nu eficientă. De asemenea, este adesea necesar să se dispună de informații despre situație înainte de începerea implementării inițiativei.

Evaluarea rezultatelor poate fi realizată în mai multe moduri, în funcție de obiectivele sale. În cazul în care evaluarea se referă la modul în care participanții experimentează rezultatul inițiativei sau la cât de multă schimbare a provocat o inițiativă, metodele calitative (de exemplu, interviuri, sondaje) sunt adesea cea mai bună alegere. În cazul în care obiectivul este de a dovedi că rezultatul preconizat este cauzat de inițiativă, se pot utiliza metode cantitative pentru a examina ce fel de efecte și cât de mari a avut intervenția, precum și care caracteristică sau dimensiune a intervenției pare a fi cea mai benefică. În funcție de metoda utilizată, nivelul de dovezi al evaluării cantitative a rezultatelor variază (adică cât de fiabile sunt concluziile care pot fi formulate pe baza acesteia). Cele mai solide dovezi se obțin cu ajutorul studiilor randomizate controlate.

Este important de menționat că metodele de evaluare cantitativă și calitativă se completează reciproc. Cu toate acestea, una nu o poate înlocui pe cealaltă. Metodele calitative nu pot trage concluzii cauzale cu privire la efectul intervenției. Pe de altă parte, metodele cantitative nu permit, în general, studiul modului în care indivizii au experimentat intervenția. Întrebările tipice la care pot răspunde evaluările rezultatelor sunt:

- Ce fel de efecte a avut inițiativa?
- Și-a atins inițiativa obiectivele și rezultatele?
- În ce măsură grupul-țintă a înregistrat schimbări în ceea ce privește cunoștințele, abilitățile, atitudinile și comportamentul lor după participarea la inițiativă? Cum se compară această schimbare cu cea observată în rândul celor care nu au participat la inițiativă?
- Au existat efecte neintenționate asupra grupului țintă sau a contextului?

5 EVALUAREA REZULTATELOR AGGREDI ÎN HELSINKI, FINLANDA

Inițiativa: Aggredi

Obiectivele inițiativei și grupul țintă: Aggredi este o inițiativă condusă de un ONG (HelsinkiMissio) care vizează reducerea recidivei în rândul persoanelor cu vârste cuprinse între 18 și 49 de ani condamnate pentru violență stradală. Aceasta oferă mentorat și ajutor practic, cu scopul de a sprijini reintegrarea în societate.

Evaluator: Cercetători de la Institutul Național de Cercetare a Politicii Juridice din Finlanda.

Obiectivul evaluării: Să afle dacă inițiativa a reușit să reducă recidiva clienților săi.

Metoda: Un studiu cantitativ care a comparat recidiva între 1) clienții care au finalizat programul Aggredi, 2) clienții care au participat, dar au renunțat, 3) persoanele condamnate cărora li s-a oferit participarea, dar au refuzat-o și 4) un grup de comparație format din persoane condamnate similare care nu au avut niciun contact cu Aggredi.

Rezultate: Evaluarea a arătat un nivel mult mai scăzut de recidivă în rândul celor care au finalizat programul, în comparație cu cei care au renunțat. De asemenea, a arătat că, cu cât se participa mai mult timp la program, cu atât nivelul de recidivă era mai scăzut. Dificultățile metodologice au făcut dificilă dovedirea concludentă a faptului că nivelul mai scăzut de recidivă observat s-a datorat participării la program.

Pentru mai multe informații: [Raport de evaluare a programului Aggredi \(în finlandeză\)](#).

6.4 ALTE TIPURI DE EVALUARE

Pe lângă cele trei tipuri generale de evaluare menționate mai sus, sunt menționate adesea multe alte tipuri de evaluare specifice. Mai jos sunt prezentate câteva exemple:

Evaluarea economică

Evaluarea economică este utilă pentru a examina relația dintre **costurile** și **eficacitatea** inițiativei. De exemplu, o inițiativă foarte eficientă poate fi foarte costisitoare și, prin urmare, imposibil de implementat, sau o inițiativă poate avea costuri reduse, dar ineficace.

Această formă de evaluare este utilizată în principal de finanțatori pentru a vedea ce valoare financiară are inițiativa și de factorii de decizie politică pentru a identifica și compara costurile diferitelor inițiative. De asemenea, administratorii și cei care implementează inițiativa pot modifica intervenția dacă aceasta generează prea multe cheltuieli.

Întrebările tipice la care pot răspunde evaluările economice sunt:

- Care sunt resursele utilizate pentru această inițiativă?
- Cum sunt utilizate resursele?
- Cum se transformă costurile în rezultate?

Evaluarea realistă

Evaluarea realistă este un tip de evaluare care se concentrează pe „cum” și „de ce” ale rezultatelor inițiativei, identificând **mecanismele care stau la baza inițiativei și care fac ca aceasta să producă anumite rezultate**. Aceasta este deosebit de utilă pentru a înțelege cum funcționează o inițiativă în diferite contexte și în ce condiții, întrucât încearcă să explice de ce o inițiativă funcționează pentru unii, dar nu și pentru alții.

Întrebările tipice la care pot răspunde evaluările realiste sunt:

- Care sunt factorii contextuali care influențează eficacitatea inițiativei?
- Care sunt strategiile inițiativei care sunt cele mai eficace?
- Ce activități au cel mai mare impact?
- Care sunt factorii care fac ca inițiativa să aibă succes în anumite contexte și nu în altele?

Evaluarea axată pe utilizare

Evaluarea axată pe utilizare se bazează pe ideea că rezultatele evaluării trebuie să **fie utile pentru principalii utilizatori ale acestora** și că rezultatele trebuie să fie utilizate. Din acest motiv, acest tip de evaluare ar trebui să fie conceput astfel încât constatările să fie utilizate, iar implicarea utilizatorilor evaluării este necesară încă din etapa de planificare a acesteia.

Evaluarea bazată pe utilizare poate fi folosită în combinație cu evaluările formative, de proces și de rezultat descrise anterior și cu diferite metode, în funcție de nevoile utilizatorilor pe care îi vizează. Metoda va depinde de datele necesare pentru a răspunde la întrebările-cheie ale evaluării și de metoda cea mai potrivită pentru a ajunge la aceste constatări.

Evaluarea bazată pe obiective

Evaluarea bazată pe obiective măsoară dacă inițiativa progresează **către un set de obiective** care sunt SMART (Specific, Masurabil, Accesibil, Realist, Încadrat în timp). Această evaluare este utilizată de finanțatori sau de cei care implementează inițiativa pentru a demonstra că aceasta se îndreaptă către obiectivele convenite în etapa de planificare a inițiativei. Obiectivele stabilite nu sunt puse sub semnul întrebării.

Întrebările tipice la care pot răspunde evaluările bazate pe obiective sunt:

- Și-a atins inițiativa obiectivele și scopurile?
- Obiectivele au fost atinse ca rezultat al inițiativei sau datorită altor factori externi?

Evaluarea fără obiective

Evaluarea fără obiective examinează rezultatele inițiativei fără a se concentra pe un singur obiectiv. Evaluatorul nici măcar nu cunoaște scopurile și obiectivele inițiativei. Evaluarea analizează rezultatele și efectele inițiativei fără a fi dirijată de vreun obiectiv specific prestabilit. În acest fel, evaluatorul nu este nici părtinitor, nici afectat de vreo așteptare. Evaluatorul trebuie să fie extern și să nu cunoască organizația sau inițiativa.

Evaluarea fără obiective analizează rezultatele și schimbările neintenționate cauzate de inițiativă și poate identifica efectele secundare pozitive și negative. Este utilizată atunci când inițiativa necesită lucrul într-un mediu complex, iar obiectivele sunt neclare.

Întrebările tipice la care pot răspunde evaluările fără obiective sunt:

- Ce rezultate a produs inițiativa?
- Rezultatele pot fi atribuite inițiativei?
- Efectele sunt pozitive sau negative?

6.5 COMBINAREA TIPURILOR DE EVALUARE

Este posibil să se combine diferite tipuri de evaluare într-o singură evaluare. Aceasta necesită mai multe resurse, dar poate produce, de asemenea, rezultate mai utile și mai bogate. Este destul de frecventă combinarea evaluării rezultatelor și a procesului, iar acest lucru poate fi util mai ales atunci când se caută o explicație pentru motivul pentru care inițiativa a obținut sau nu efectul dorit. O combinație de evaluare a procesului și a rezultatelor poate fi utilă pentru a identifica, de exemplu, în ce măsură eșecul de a atinge rezultatul dorit este din cauza unei implementări deficitare sau unor deficiențe de proiectare.

Aflați mai multe

Pentru mai multe informații despre evaluările formative, de proces și de rezultat:

- Setul de instrumente de evaluare. [Tipuri de evaluare](#).
- O evaluare mai bună. [Ce este evaluarea?](#).
- James Bell Associates. (2018). [Set de instrumente de evaluare formativă: Un ghid pas cu pas și resurse pentru evaluarea implementării programelor și a rezultatelor timpurii](#). Washington, DC: Biroul pentru copii, Administrația pentru Copii și Familii, Departamentul de Sănătate și Servicii Umane al SUA.
- Thompson, S. & Leroux, E. (2023). Lecții învățate din evaluările formative din site-uri duale ale programelor de combatere a extremismului violent (CEV) derulate de Poliția Canadiană. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, 18(1).

Pentru mai multe informații despre alte tipuri de evaluări:

- Măsoară Evaluare. [Evaluare economică](#).
- OMS. [Evaluări economice](#).
- BetterEvaluation [Evaluare realistă](#).
- BetterEvaluation [Evaluarea axată pe utilizare](#).
- Patton, M. Q. (2008). *Evaluarea centrată pe utilizare* (ed. a 4-a). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Youker, B. W., & Ingraham, A. (2014). Evaluarea fără scop: O orientare pentru evaluările fundațiilor. *The Foundation Review*, 5(4).

7. PROIECTARE ȘI METODE DE EVALUARE

Evaluările implică luarea mai multor decizii și alegeri. Una dintre deciziile cheie în realizarea unei evaluări este alegerea modelului și a metodelor de evaluare adecvate. Tipul de evaluare oferă o direcție pentru evaluare, dar nu definește încă modul în care va fi realizată evaluarea. Proiectarea evaluării stabilește structura generală și domeniul de aplicare al evaluării. Metodele de evaluare o completează prin definirea modului în care vor fi colectate și analizate datele (a se vedea tabelul 1).

Tabelul 1: Decizii cheie în planificarea evaluării

Tipuri de Evaluare	
Selectat în funcție de obiectivele evaluării Formativă, de proces, de rezultat etc.	
Proiectarea Evaluării	
Stabilește sfera și structura evaluării	
Metode pentru colectarea datelor	Metode pentru analiza datelor
Ce fel de date vor fi utilizate și cum vor fi colectate	Modul în care sunt analizate datele colectate pentru a elabora concluzii

Proiectarea și metodele de evaluare cele mai potrivite depind de obiectivele, domeniul de aplicare și resursele disponibile pentru evaluare. Acest capitol oferă o scurtă prezentare generală a câtorva modele de evaluare și metode comune de colectare și analiză a datelor.

7.1 MODELE DE EVALUARE

Proiectarea evaluării clarifică **structura de bază a evaluării**. Acesta definește, de exemplu, dacă evaluarea se va concentra pe analiza situației la un moment dat sau va implica o comparație pe diferite perioade de timp. O altă decizie-cheie este dacă evaluarea se va concentra doar asupra inițiativei în sine sau dacă vor fi utilizate grupuri de comparație.

Unele modele de evaluare sunt destul de ușor de pus în aplicare, în timp ce altele necesită mai multă expertiză profesională și cunoștințe aprofundate despre metodele științifice. Această secțiune prezintă unele dintre cele mai utilizate modele de evaluare, de la cele mai puțin solicitante la cele mai solicitante.

Proiectarea studiului de caz

O evaluare care utilizează un model de studiu de caz colectează **informații detaliate despre un număr mic de cazuri** (de exemplu, câțiva participanți la o inițiativă). Acestea pot oferi cunoștințe detaliate și bogate despre funcționarea și consecințele (neintenționate) ale unei inițiative. Este important să recunoaștem că studiile de caz au, de asemenea, unele limitări notabile. **Constatările generate printr-un studiu de caz nu sunt, de obicei, reprezentative sau generalizabile.** Rareori este posibil să se știe dacă experiențele unui număr mic de participanți intervievați pentru evaluare reflectă experiențele participanților la inițiativă în general.

Modelul studiului de caz este **deosebit de util atunci când accesul la date este limitat.** Uneori, studiile de caz pot fi singurul model de evaluare disponibil. Studiile de caz sunt, de asemenea, foarte utile pentru a formula ipoteze și întrebări de evaluare care să fie studiate ulterior cu modele de evaluare mai complexe. Oferind o perspectivă mai profundă asupra funcționării inițiativei, acestea pot fi, de asemenea, un bun complement la evaluările care utilizează metode cantitative și indicatori numerici.

6 EXEMPLU DE PROIECTARE DE STUDIU DE CAZ

Cherney și Belton (2020) au optat pentru un model de studiu de caz pentru a studia programul de reintegrare socială (PRISM). Aceștia s-au concentrat pe doar trei clienți, pentru care erau disponibile suficiente date pentru a studia evoluția în timp.

Evaluarea a analizat impactul PRISM prin colectarea de informații despre opiniile persoanelor la diferite momente de timp. Informațiile necesare au fost colectate prin intermediul mai multor metode de colectare a datelor, inclusiv interviuri cu personalul PRISM și cu clienții înșiși, examinarea rapoartelor de progres completate de psihologii PRISM și notele de caz ale clienților compilate de personalul PRISM. Pentru a analiza datele a fost utilizată analiza calitativă a conținutului. Constatările au arătat unde s-au înregistrat progrese pentru fiecare client și unde mai erau necesare îmbunătățiri.

Pentru mai multe informații: Cherney, A., & Belton, E. (2020). Evaluarea rezultatelor intervențiilor care vizează persoanele condamnate radicalizate: Testarea modelului de dezangajare extremistă prointegrare ca instrument de evaluare. *Dynamics of Asymmetric Conflict*, 13(3), 193–211.

Modele transversale

O evaluare care utilizează un model transversal colectează date de la cât mai multe persoane posibil (de exemplu, persoanele care implementează sau participă la o inițiativă) la un anumit moment dat și, de obicei, utilizând un sondaj. Utilizarea unui astfel de model permite colectarea de date de la un număr mare de subiecți și compararea diferențelor dintre grupuri. De exemplu, este posibil să se analizeze dacă persoanele care au participat la inițiativă diferă de ceilalți participanți la studiu în ceea ce privește anumite aspecte legate de obiectivele inițiativei (de exemplu, atitudini sau comportamente).

Prin urmare, un model transversal poate **crea o „fotografie” utilă a funcționării, a recepției sau a efectelor potențiale ale inițiativei.** Acesta este deosebit de potrivit pentru evaluările de proces. Atunci când vine vorba de evaluări ale rezultatelor, nu

este o opțiune ideală. Acest lucru se datorează faptului că intervalul scurt de timp face dificilă evaluarea efectelor, iar lipsa unui grup de control impune limitări asupra capacității unei evaluări de a stabili o relație cauzală între inițiativă și efectele sale. În plus, diferențele dintre cei expuși la inițiativă și ceilalți participanți la studiu se pot datora, de asemenea, altor factori decât inițiativa și efectele acesteia (de exemplu, biasare la selecție). Persoanele care participă la inițiativă diferă probabil de celelalte în multe feluri, iar acest lucru poate fi imposibil de luat în considerare în cadrul cercetării.

7 EXEMPLU DE MODEL TRANSVERSAL

Dunn et al. au evaluat strategia de combatere a radicalizării a forței de poliție australiene NSW, care a inclus o inițiativă de implicare a comunității în comunitățile musulmane din Sydney. Evaluatorii au fost cercetători universitari care au lucrat împreună cu personalul intern al poliției NSW. Inițiativa a fost evaluată prin analiza datelor unui sondaj unic realizat în rândul membrilor comunităților vizate de inițiativă. Prin intermediul sondajului, au fost colectate date despre gradul de conștientizare a musulmanilor din Sydney cu privire la inițiativa de implicare comunitară a poliției NSW și despre expunerea acestora la această inițiativă, precum și despre încrederea, cooperarea și percepțiile față de poliția NSW.

Studiul a arătat că inițiativa a reușit să stabilească un contact direct cu comunitatea, relații durabile și o sensibilizare puternică a comunității. Respondenții au recomandat intensificarea contactelor, îmbunătățirea vizibilității și consolidarea parteneriatelor.

Pentru mai multe informații: Dunn, K. M., Atie, R., Kennedy, M., Ali, J. A., O'Reilly, J., & Rogerson, L. (2016). Se poate folosi poliția comunitară pentru combaterea terorismului? Dovezi din NSW, Australia. *Police Practice and Research*, 17(3), 196–211.

Model longitudinal

Modelul longitudinal este utilizat de obicei pentru a **evalua efectele unei inițiative în timp**. În cel mai comun tip de studiu longitudinal, evaluatorul colectează date de la participanți în două sau mai multe momente înainte și după începerea unei inițiative. Adoptarea unui astfel de model longitudinal poate fi un instrument puternic pentru a evalua efectele pe termen scurt și pe termen lung ale unei inițiative, precum și buna funcționare a acesteia. Deoarece necesită date colectate în momente diferite în timp, finalizarea sa necesită un interval de timp mai lung. Cu toate acestea, pe baza unor astfel de modele longitudinale nu se pot trage concluzii cauzale cu privire la eficacitatea inițiativei. Principala limitare se referă la lipsa unei dimensiuni contrafactice (imposibilitatea de a ști ce s-ar fi întâmplat dacă individul nu ar fi participat la inițiativă).

SFAT :

În mod ideal, evaluarea care utilizează un design longitudinal este planificată împreună cu inițiativa în sine. Acest lucru garantează că datele necesare vor fi colectate la momentul potrivit și că practicile de monitorizare ale inițiativei sprijină evaluarea.

8 EXEMPLU DE MODEL LONGITUDINAL

Cercetătorii universitari Feddes, Mann și Doosje au folosit un model longitudinal pentru a evalua un program olandez de formare a rezilienței. În total, 46 de tineri musulmani cu un trecut de migranți au participat la formare. Pentru evaluare, au fost colectate date de la participanții la program prin intermediul unui chestionar în patru momente: 1) înainte de începerea formării, 2) după finalizarea primului modul, 3) imediat după finalizarea formării și 4) la trei luni după formare.

Rezultatele evaluării arată că formarea a avut un efect pozitiv asupra participanților, sporindu-le stima de sine, empatia și capacitatea de a anticipa comportamentul și reacțiile altor persoane. De asemenea, participanții au raportat intenții violente și atitudini mai scăzute față de violența bazată pe ideologie. Cu toate acestea, rezultatele au arătat că participanții au prezentat niveluri mai ridicate de narcisism. În general, rezultatele au arătat că împuternicirea participanților și, în special, dezvoltarea empatiei acestora contribuie la succesul formării rezilienței.

Pentru mai multe informații: Feddes, A. R., Mann, L., & Doosje, B. (2015). Creșterea stimei de sine și a empatiei pentru a preveni radicalizarea violentă: o evaluare cantitativă longitudinală a unui training de reziliență axat pe adolescenți cu o identitate duală. *Journal of Applied Social Psychology*, 45(7), 400-411.

Modele (cvasi)experimentale

O evaluare care utilizează un design (cvasi)experimental **compară un grup de persoane (sau școli, închisori, orașe etc.) cărora li s-a aplicat o inițiativă cu un grup de control în care nu s-a aplicat acea inițiativă.** Utilizarea unui grup de control permite să se analizeze dacă schimbarea observată la participanți se datorează într-adevăr inițiativei și nu altor factori.

Un grup de control poate fi creat în diferite moduri. Într-un studiu experimental (numit și **studiu randomizat controlat** sau SRC), participanții sunt repartizați aleatoriu într-un grup de tratament și un grup de control. În domeniul PEV/CEV, o astfel de alocare aleatorie este dificilă atât din motive practice, cât și etice. Din punctul de vedere al inferențelor cauzale, experimentele randomizate oferă cele mai solide dovezi ale eficienței inițiativei.

9 EXEMPLU DE STUDIU RANDOMIZAT CONTROLAT

Un studiu randomizat controlat a fost utilizat în cadrul evaluării unui proiect guvernamental danez de combatere a narațiunilor extremiste în rândul tinerilor. Evaluarea a fost realizată de cercetătorii universitari Parker și Lindekilde. Aceștia au creat un experiment prin sondaj care a folosit grupuri de control și de tratament. Grupul de control nu a fost expus la proiect, iar grupul de tratament a fost expus la proiect. Participanții din grupul de control au răspuns la un sondaj înainte de a participa la un atelier cu foști extremiști, în timp ce participanții din grupul de tratament au răspuns la întrebări imediat după ce au participat la același atelier. Pentru a evalua cât de eficientă a fost inițiativa în ceea ce privește reducerea susținerii violenței politice, evaluatorii au pus întrebări indirecte despre violența politică.

Pentru mai multe informații: Parker, D., & Lindekilde, L. (2020). Prevenirea extremismului cu extremiști: O sabie cu două tăișuri? O analiză a impactului utilizării foștilor extremiști în școlile daneze). *Education Sciences*, 10(4)

O altă alternativă este un **design cvasi-experimental** în care grupul de control este creat prin alte mijloace decât alocarea aleatorie. De exemplu, un evaluator poate crea un grup de control prin compararea unei populații dintr-un anumit cadru (de exemplu, o școală, un oraș, o închisoare) în care a fost aplicată o inițiativă cu o populație dintr-un cadru comparabil în care inițiativa nu a fost aplicată (de exemplu, o școală, un oraș sau o închisoare din apropiere cu caracteristici similare).

10 EXEMPLU DE MODEL CVASI-EXPERIMENTAL

Evaluarea programului Aggredi a fost realizată pentru a afla dacă inițiativa a reușit să reducă recidiva clienților săi. Scopul principal al utilizării unui design cvasi-experimental a fost acela de a determina dacă inițiativa a reușit să reducă recidiva prin estimarea a ceea ce s-ar fi întâmplat cu persoanele care au participat la tratament dacă nu ar fi aparținut programului Aggredi.

În acest scop, a fost realizat un studiu cantitativ care a comparat recidiva între trei grupuri de tratament și un grup de control. Grupurile de tratament au fost: 1) clienții care au finalizat programul Aggredi, 2) clienții care au participat, dar au renunțat și 3) persoanele condamnate cărora li s-a propus participarea. Pentru toate cele trei grupuri a existat un grup de comparație format din persoane condamnate similare care nu au avut niciun contact cu Aggredi.

Ideea de bază a fost crearea unui grup de comparație pentru a evalua recidiva grupului de tratament în raport cu recidiva grupului de comparație, care era format din persoane similare cu participanții Aggredi în ceea ce privește vârsta, sexul și trecutul lor infracțional. Grupul de comparație a fost format pe baza datelor din Registrul de cercetare a crimelor și sancțiunilor al Institutului de Cercetare a Politicilor Juridice (Legal Policy Research Institute)

Pentru mai multe informații: [Raport de evaluare a programului Aggredi](#) (în finlandeză).

7.2 METODE DE COLECTARE A DATELOR

În general, modelele de evaluare nu impun anumite metode de colectare a datelor și pot fi combinate cu o serie de metode. Această secțiune trece în revistă câteva metode cheie de colectare a datelor care pot fi utilizate în evaluări.

Revizuirea sistematică a documentației existente

Un bun punct de plecare pentru colectarea de date este examinarea **tipului de date care sunt deja disponibile cu privire la inițiativă**. Printre datele existente relevante se numără planurile de implementare a inițiativei, rapoartele de progres și orice documente care explică obiectivele și teoria schimbării. Acestea pot include, de asemenea, date de monitorizare a proiectului, cum ar fi dosare ale activităților și ale participanților.

Documentele existente sunt utile pentru a înțelege obiectivele și planurile inițiativei. Datele de monitorizare pot fi o sursă excelentă pentru studiile longitudinale, în care este important să se dispună de date de la diferite momente în timp pentru a observa schimbările din punct de vedere diacronic. În mod ideal, practicile de monitorizare ale inițiativei sunt concepute de la început pentru a produce datele necesare pentru evaluare.

Interviuri

Interviurile sunt o metodă de colectare a datelor utilizată în mod obișnuit în evaluarea inițiativelor PEV/CEV/Derad. Acestea sunt deosebit de utile pentru a obține **informații și perspective aprofundate cu privire la implementarea** inițiativei. De asemenea, acestea sunt adesea utilizate pentru a **evalua efectele specifice ale** inițiativei (cum ar fi efectele asupra opiniilor și atitudinilor participanților).

Interviurile pot fi realizate în diferite moduri. Acestea pot fi structurate, ceea ce înseamnă că toți respondenții răspund la aceleași întrebări. O altă alternativă este un interviu semi-structurat, în care respondenții sunt întrebați despre aceleași subiecte, dar ordinea întrebărilor se poate schimba, iar intervievatorul poate pune întrebări de follow-up. În cele din urmă, interviurile pot fi nestructurate și pot lua forma unei conversații libere.

Fiecare tip de interviu are propriile avantaje și dezavantaje. Interviurile structurate sunt cele mai bune atunci când este important să genereze răspunsuri ușor comparabile. În cazul în care este important să se formeze o înțelegere profundă a percepțiilor unei persoane intervievate, este de obicei mai bine să se utilizeze interviuri semistructurate sau nestructurate, deoarece acestea oferă mai mult spațiu pentru ca persoana intervievată să își explice opiniile în termenii proprii.

Focus-grup

Metoda focus-grup se referă la discuții cu un grup de persoane (de obicei, între cinci și zece) despre un subiect ales. Ele pot servi ca **alternativă la interviuri sau le pot completa**. Participanții la focus-grup pot reprezenta un anumit grup de persoane (cum ar fi participanții la o inițiativă) sau pot consta dintr-un set divers de părți interesate (cum ar fi practicienii care pun în aplicare o inițiativă la diferite niveluri).

Focus-grup-urile pot fi o alternativă rentabilă și eficientă din punct de vedere al timpului la interviurile individuale aprofundate. Acestea reprezintă, de asemenea, o modalitate bună de a evidenția asemănările și diferențele în ceea ce privește experiențele legate de implementarea și efectele unei inițiative.

Sondaje

Un sondaj este o altă alternativă pentru colectarea de informații de la mai mulți respondenți. În cadrul unui sondaj, un număr de persoane sunt rugate să completeze un chestionar standardizat. Sondajele oferă o **modalitate eficientă din punct de vedere al resurselor de a colecta date de la un grup mare de persoane într-un interval de timp scurt**, pentru a evalua, de exemplu, impactul unei inițiative asupra participanților. Chestionarul de sondaj poate fi completat în mod independent sau ca activitate ghidată în cadrul unei activități în persoană sau online.

Deși sondajele sunt o modalitate eficientă de a colecta date, ele au și **limitări** notabile. O provocare foarte frecventă este o rată de răspuns scăzută (doar un număr limitat de respondenți completează chestionarul). De asemenea, utilitatea sondajului depinde în mare măsură de cât de bine sunt construite întrebările. Este important ca întrebările să fie lipsite de ambiguitate și ușor de înțeles pentru respondenți. Este recomandat să se investească considerabil în elaborarea chestionarului și să se testeze chestionarul înainte de a-l pune în aplicare.

În cele din urmă, ceea ce se câștigă în eficiență și numărul de respondenți se pierde în detalii și profunzime. Datele colectate prin intermediul unui chestionar sunt adesea destul de limitate și superficiale, astfel încât, dacă este important să se obțină cunoștințe aprofundate, interviurile sau focus-grup-urile sunt, de obicei, o alternativă mai bună.

Observarea participativă și neparticipativă

Observarea participativă se referă la un proces de colectare a datelor în care evaluatorul se implică direct în inițiativa și ia parte la activitățile zilnice ale acesteia. Observarea neparticipativă presupune observarea activităților inițiativei fără a lua parte în mod activ la acestea.

Observarea participativă și neparticipativă îi **permite evaluatorului să experimenteze la fața locului implementarea inițiativei**. Acestea permit crearea unei înțelegeri detaliate a operațiunilor de zi cu zi ale unei inițiative, inclusiv a provocărilor și a consecințelor (neintenționate) ale acesteia. Ele pot fi deosebit de utile atunci când sunt utilizate în combinație cu alte metode de colectare a datelor și pot constitui o bază pentru pregătirea în cunoștință de cauză a interviurilor aprofundate sau a chestionarelor de sondaj.

II METODE DE COLECTARE A DATELOR UTILIZATE ÎN CADRUL EVALUĂRII PROGRAMULUI CONSOLIDAREA REZILIENȚEI LA EXTREMISMUL VIOLENT (STRIVE) II, 2017-2020

Inițiativa STRIVE II, pusă în aplicare de Institutul Regal al Serviciilor Unite/ Royal United Services Institute (RUSI), are ca scop reducerea recrutării și a sprijinului pentru grupurile extremiste violente și a radicalizării generale în zonele fierbinți din Kenya. Inițiativa se concentrează pe abordarea factorilor structurali, a dinamicii de grup și a factorilor individuali care creează condițiile pentru radicalizare și recrutare și contribuie la acestea.

Evaluarea a fost comandată de RUSI și a fost realizată de evaluatori externi, care erau cercetători universitari. Evaluarea a combinat o evaluare a rezultatelor privind impactul inițiativei până la acel moment și o evaluare formativă pentru a evalua acțiunile viitoare ale acesteia.

În cadrul evaluării au fost utilizate mai multe metode de colectare a datelor:

Documente existente - 40 de documente de bază, cum ar fi rapoarte de management, documente de politică publică, cercetări publicate și orientări privind programele, date de monitorizare și evaluare, orientări privind evaluarea și monitorizarea, precum și documente care descriu teoria schimbării inițiativei (modul în care aceasta ar fi trebuit să producă rezultatele scontate).

Interviuri și focus-grup-uri – peste 50 de interviuri semi-structurate și cinci focus-grup-uri cu personalul inițiativei, cu participanții și cu reprezentanții finanțatorilor și partenerilor săi.

Observare neparticipativă – observarea diferitelor activități ale inițiativei, inclusiv sesiuni de formare, reuniuni interne și evenimente publice.

Pentru mai multe informații: Fisher, T., Range, D., & Cuddihy, J. (2020). [Evaluarea proiectului „Violent Extremism Strengthening Resilience \(STRIVE II\) în Kenya: Raport final](#).

Literatură (academică)

O altă sursă importantă de date pentru evaluare este literatura de specialitate (academică) existentă, care este aproape întotdeauna utilă pentru a identifica evaluări ale unor inițiative similare și pentru a identifica metode analitice și indicatori adecvați. Aceasta este indispensabilă atunci când obiectivul este de a evalua în ce măsură teoria schimbării și metodele de lucru ale inițiativei sunt în concordanță cu cunoștințele științifice existente. Acesta este un obiectiv comun în evaluările formative.

12 EXEMPLU DE UTILIZARE A LITERATURII ACADEMICE

Planul de acțiune flamand pentru prevenirea radicalizării și polarizării violente a fost evaluat de Institutul Flamand pentru Pace. Evaluarea a analizat planul de acțiune în general, punând accentul în special pe câteva proiecte finanțate prin intermediul planului de acțiune. Institutul Flamand pentru Pace a efectuat o analiză aprofundată a domeniilor de acțiune concrete din cadrul planului de acțiune. Pentru a evalua dacă obiectivele și opțiunile politice din planul de acțiune au fost formulate în mod adecvat, a fost analizată literatura academică privind măsurile de prevenire a radicalizării (violente) și a fost comparată cu planul de acțiune.

Pentru mai multe informații: Hardyns, W., Pauwels, L. și Thys, J. (2020) [Een transversale programma scan van het Vlaamse actieplan ter preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering](#). În Cops, D., Pauwels, L. și Van Alstein, M. (eds) *Gewelddadige radicalisering & polarisering: Beleid & preventie in Vlaanderen: Evaluatie en uitdagingen*.

Metode mixte (care combină mai multe tipuri de date)

Metodele de colectare a datelor descrise mai sus pot fi utilizate separat, dar pot fi și combinate. Aceasta se numește abordare prin metode mixte. Utilizarea metodelor mixte a devenit din ce în ce mai populară în evaluarea inițiativelor PEV/CEV/Derad.

O abordare bazată pe metode mixte, dacă este planificată cu atenție, are mai multe avantaje. În special, poate compensa limitările metodelor individuale de colectare a datelor și poate oferi date mult mai bogate cu privire la inițiativă. Utilizarea metodelor mixte nu este automat mai bună decât utilizarea unei singure metode de colectare a datelor. Este important să vă gândiți cu atenție care va fi valoarea adăugată a fiecărei metode de colectare a datelor.

13 EXEMPLUL 1 DE METODE MIXTE

Johns et al. au folosit o metodologie mixtă pentru a evalua impactul unui program de mentorat bazat pe sport din Melbourne, care a abordat problemele de identitate, apartenență și izolare culturală ale tinerilor musulmani. În cadrul evaluării lor, cercetătorii au efectuat observații ale participanților în timpul celei de-a doua jumătăți a programului. După încheierea programului, au fost colectate date de la participanți și de la părțile interesate prin metode calitative (interviuri semi-structurate și focus-grup-uri) și metode cantitative (sondaje la ieșire), care au fost utilizate ulterior pentru a le compara cu datele calitative.

Pentru mai multe informații: Johns, A., Grossman, M., & McDonald, K. (2014). „Mai mult decât un joc”: The Impact of Sport-Based Youth Mentoring Schemes on Developing Resilience towards Violent Extremism (Impactul schemelor de mentorat pentru tineri bazate pe sport asupra dezvoltării rezilienței față de extremismul violent). *Social Inclusion* 2(2), 57-70.

14 EXEMPLUL 2 DE METODE MIXTE

Cercetătorii universitari au realizat o evaluare a Strategiei Prevent, care vizează prevenirea radicalizării tinerilor din Regatul Unit. Cercetătorii au utilizat o abordare mixtă, combinând următoarele metode:

- o analiză sistematică a literaturii de cercetare,
- interviuri cu practicieni din toate cele 48 de locații ale proiectului în timpul primelor etape de implementare a proiectului,
- colectarea a 194 de foi de jurnal pentru a cartografia intervențiile și activitatea proiectului la nivel național,
- o analiză a randamentelor trimestriale ale proiectelor și
- studii de caz aprofundate efectuate în 12 locații de proiect.

Pentru mai multe informații: Hirschfield, A., Christmann, K., Wilcox, A., Rogerson, M., & Sharratt, K. (2012). *Process Evaluation of Preventing Violent Extremism: Programmes for Young People*. (Evaluarea procesului de prevenire a extremismului violent: programe pentru tineri). Youth Justice Board.

7.3 METODE DE ANALIZĂ A DATELOR

După ce datele sunt colectate, acestea trebuie analizate pentru a formula concluzii. Metodele de analiză a datelor includ tehnici de sortare, interpretare și prelucrare a datelor colectate. Există din nou o mare varietate de opțiuni disponibile. Care dintre opțiuni sunt cele mai potrivite depinde de tipurile de date care au fost colectate, de tipurile de întrebări la care trebuie să se răspundă și de tipul de expertiză profesională de care dispune evaluatorul. Mai jos sunt prezentate câteva dintre cele mai frecvent utilizate metode de analiză a datelor.

Analiza calitativă a conținutului

Această metodă este utilizată pe scară largă pentru analiza documentelor, precum și a transcrierilor din interviuri și focus-grup-uri. De asemenea, poate fi utilizată pentru a analiza notele de la observarea participativă/neparticipativă.

Această metodă presupune, în esență, structurarea și organizarea textului prin identificarea acelor părți care sunt relevante pentru evaluare și codificarea lor cu anumite teme sau cuvinte-cheie. În acest fel, devine posibilă filtrarea tuturor părților din date care se referă la o anumită temă. Atunci când datele sunt structurate și organizate prin codificare, devine mai ușor de analizat datele și de determinat ce fel de concluzii pot fi trase pe baza acestora.

codurile utilizate pentru a organiza datele sunt elaborate de către evaluator. Există două strategii generale pentru a face acest lucru. Codificarea deductivă este o strategie de sus în jos, în care codurile sunt elaborate pe baza obiectivelor și a întrebărilor-cheie ale evaluării. Codificarea inductivă este o strategie ascendentă în care codurile sunt elaborate pe baza unei lecturi atente a datelor și a identificării subiectelor și temelor din acestea. De obicei, ambele strategii sunt utilizate împreună.

Codificarea devine deosebit de utilă atunci când există o mulțime de date textuale. Există diferite tipuri de software care pot fi utilizate pentru codificare (de exemplu, NVivo și Atlas.ti).

Analiza cantitativă

Datele cantitative (numerice), care pot fi colectate și produse prin intermediul unui sondaj sau al evaluării datelor proiectului, pot fi analizate prin intermediul mai multor metode statistice. Aceste metode includ statistici descriptive de bază care au ca scop descrierea unui set de date, de exemplu, prin calcularea intervalului și a valorii medii (media, modul sau valoarea mediană). Statisticile descriptive pot fi realizate cu ajutorul unor programe software precum Excel sau SPSS. Aceasta poate servi ca un prim pas către o analiză mai complexă a setului de date, care poate implica crearea unui model de regresie liniară. Un model de regresie liniară analizează semnificația statistică a corelației și a relației dintre două variabile, care poate fi ilustrată într-un grafic. Acest model poate fi un instrument puternic pentru evaluarea impactului unei inițiative, cu condiția să se bazeze pe un set de date colectate cu atenție.

Aflați mai multe

- Hofman, J. și Sutherland, A. (2017). Diferite concepte și metode de evaluare: Evaluarea intervențiilor care previn sau contracarează extremismul violent. RAND Europe.
- Impact Europe. [Baza de date privind metodele de colectare a datelor și modelele de evaluare.](#)
- Strauss, A. (1987). Qualitative Analysis for Social Scientists (Analiza calitativă pentru cercetătorii din domeniul științelor sociale). Cambridge: Cambridge University Press.
- Saldana, J. (2013). Manualul de codificare pentru cercetătorii calitativi. Londra. Sage Publications.
- Peersman, G. (2014) Prezentare generală: Metode de colectare și analiză a datelor în evaluarea impactului, Methodological Briefs: Impact Evaluation 10. Florența: Biroul de cercetare al UNICEF.
- Trochum, W. (2006). Baza de cunoștințe privind metodele de cercetare. [Statisticile descriptive.](#)
- Woodley, A., (2004). [Obținerea și analiza datelor cantitative.](#) Resursele de formare PREST. Commonwealth of Learning.

8. ABORDARE A EVALUĂRII BAZATĂ PE DREPTURILE OMULUI

O parte importantă a oricărei evaluări este să se asigure că aceasta respectă standardele etice și legale. Acest lucru este cu atât mai important în cazul inițiativelor PEV/CEV/Derad, care abordează subiecte sensibile și vizează adesea persoane și comunități vulnerabile și stigmatizate. O evaluare poate fi, de asemenea, o modalitate de a evalua în ce măsură inițiativa în sine respectă standardele etice și legale.

Un cadru bun pentru a gândi despre etică în cadrul inițiativelor și evaluărilor PEV/CEV/Derad este abordarea bazată pe drepturile omului. Acest capitol prezintă pe scurt elementele fundamentale ale acestui cadru și ce înseamnă acesta în practică. În Ghidul INDEED 2 sunt oferite instrucțiuni detaliate privind modul în care se pot include în mod corespunzător aspectele etice, de gen, legale și societale în evaluare.

Abordarea bazată pe drepturile omului

Abordarea bazată pe drepturile omului (ABDO) este un cadru conceptual care poate fi aplicat oricărei politici sau practici pentru a se asigura că aceasta se bazează din punct de vedere normativ pe standardele interne privind drepturile omului și că este orientată din punct de vedere operațional spre protejarea drepturilor omului.

ABDO se bazează pe cinci principii-cheie privind drepturile omului:

Participare	Orice persoană are dreptul de a participa activ la procesele decizionale care afectează exercitarea drepturilor sale.
Responsabilitate	Practicienii și managerii inițiativelor și evaluărilor PEV/CEV/Derad sunt trași la răspundere pentru neîndeplinirea obligațiilor față de grupurile țintă. Ar trebui să existe remedii eficiente atunci când se produc încălcări ale drepturilor omului.
Nediscriminare și egalitate	Toți indivizii își pot exercita drepturile fără niciun fel de discriminare. Toate tipurile de discriminare ar trebui interzise, prevenite și eliminate.
Împuternicire	Orice persoană are dreptul de a-și revendica și de a-și exercita drepturile. Persoanele și comunitățile trebuie să își înțeleagă drepturile și să participe la elaborarea politicilor care le afectează viața.
Legalitate	Inițiativele și evaluările acestora ar trebui să fie în conformitate cu drepturile legale prevăzute în legislația internă și internațională.

Adaptat din Rețeaua europeană a instituțiilor naționale pentru drepturile omului, [Abordarea bazată pe drepturile omului](#).

Ce presupune punerea în aplicare a acestor valori și principii în inițiativele și evaluările PEV/CEV/Derad? În cadrul proiectului INDEED, am organizat aspectele cheie în patru dimensiuni: aspecte de gen, aspecte etice, aspecte legale și aspecte societale (GELSA).

Aspecte de gen

Se recomandă ca evaluările PEV/CEV/Derad să adopte o abordare sensibilă la dimensiunea de gen. Acest lucru este valabil mai ales atunci când inițiativa care face obiectul evaluării nu este sensibilă la dimensiunea de gen în conceperea sa. Procesele de radicalizare nu sunt neutre din punctul de vedere al genului și nici inițiativele PEV/CEV/Derad nu sunt neutre din punctul de vedere al genului, chiar și atunci când acestea nu abordează în mod explicit problematica de gen. Acest lucru se datorează faptului că genul are în mod inevitabil un impact asupra experiențelor și condițiilor unui individ. Se știe, de asemenea, că pot exista diferențe de gen în procesele de radicalizare.

O abordare a evaluării sensibilă la dimensiunea de gen ia în considerare potențialele diferențe de gen și este concepută pentru a le putea surprinde. Acest lucru poate însemna, de exemplu, să se asigure că există un echilibru de gen în rândul celor care sunt intervievați și incluși în focus-grup-uri și că datele colectate sunt analizate și din perspectiva de gen, luând în considerare și evaluând implicațiile pentru persoanele de toate genurile.

Aspecte etice

Inițiativele PEV/CEV/Derad și evaluările acestora implică adesea persoane și grupuri care sunt stigmatizate și care au opinii politice sau religioase controversate. Este important să ne asigurăm că inițiativele din acest domeniu sunt **nediscriminatorii** în practicile sau ipotezele lor. Există exemple negative de inițiative PEV/CEV/Derad în cadrul UE, în care persoanele și comunitățile s-au simțit vizate din cauza identității lor religioase, etnice sau sociale, iar inițiativa a reprezentat o prelungire a prejudecăților societății.

O evaluare oferă o bună ocazie de a evalua cu atenție ipotezele subiacente și evidente ale inițiativei PEV/CEV/Derad cu privire la grupurile sale țintă, precum și modul în care aceste ipoteze se manifestă în obiectivele, orientările și practicile inițiativei.

O evaluare abordează, de asemenea, modul în care inițiativa a ținut cont de diferitele libertăți asociate dreptului la nediscriminare, cum ar fi libertatea de gândire, de exprimare, de întrunire și de asociere. O evaluare poate aprecia modul în care aceste drepturi și libertăți au fost echilibrate cu nevoile activității PEV/CEV/Derad de abordare a radicalizării și a extremismului și în ce măsură inițiativa a reușit să evite consolidarea mecanismelor de excludere care expun persoanele la riscul de radicalizare.

Orientările bune pentru realizarea unei evaluări din punct de vedere etic se bazează, de asemenea, pe principiile comune ale cercetării responsabile. Liniile directoare privind etica cercetării includ îndrumări bune privind modul de interacțiune cu persoanele intervievate și focus-grup-uri și modul de redactare a unui raport de evaluare care să țină cont de drepturile și integritatea acestora.

Aspecte legale

Pe lângă dispozițiile privind drepturile fundamentale deja discutate, trebuie să se țină seama și de legislația națională. Reglementările profesionale specifice sectorului pot avea, de asemenea, un impact, de exemplu, asupra posibilităților de colectare și partajare a datelor. În consecință, este important să se asigure că atât inițiativa, cât și evaluarea acesteia au un temei legal adecvat.

Un aspect esențial este faptul că aproape toate inițiativele și evaluările se confruntă cu probleme legate de datele cu caracter personal. [Regulamentul general privind protecția datelor](#) (GDPR) stabilește cerințe privind modul în care pot fi prelucrate datele cu caracter personal (adică colectate, stocate, analizate sau partajate). Prelucrarea datelor cu caracter personal necesită întotdeauna un temei legal specific dacă nu este permisă de consimțământul explicit și informat al persoanei în cauză.

Pe lângă respectarea reglementărilor GDPR și a altor acte legislative, evaluările PEV/CEV/Derad pot, de asemenea, să evalueze inițiativa în ceea ce privește conformitatea practicilor sale cu acestea. Este important ca aceste reglementări să fie respectate îndeaproape, deoarece încălcarea datelor, abuzurile și breșele de securitate pot pune în pericol persoanele și distruge încrederea în practicienii PEV/CEV/Derad și în activitatea acestora. Astfel de încălcări pot, de asemenea, să întărească temerile legate de supraveghere, profilare și practici prejudiciate.

Aspecte sociale

O evaluare poate oferi, de asemenea, posibilitatea de a privi dincolo de inițiativa în sine și de a evalua cât de bine abordează și ia în considerare contextul societal mai larg în care operează și ce fel de efecte are în raport cu acest context. Acest tip de sensibilitate la contextul societal este adesea un element-cheie pentru succesul intervențiilor PEV/CEV/Derad și pentru evitarea oricăror efecte negative neintenționate.

Evaluarea se poate concentra pe modul în care (și dacă) inițiativa a abordat riscul unor consecințe neintenționate ale activității sale asupra comunităților și societății, cum ar fi stigmatizarea, incluziunea/excluziunea, prejudecățile și stereotipurile predominante și sentimentele de securitate în cadrul anumitor comunități și al societății în general.

Aflați mai multe

- Rețeaua europeană a instituțiilor naționale pentru drepturile omului, [Abordarea bazată pe drepturile omului](#).
- [Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene](#).
- RAN, [Abordări specifice de gen în PEV: munca preventivă pentru fete în școli și în jurul acestora](#). Documentul de concluzie al reuniunii grupului de lucru RAN.
- Lloyd, M. [Ethical Guidelines for Working on P/CVE in Mental Health Care](#). Publicație RAN.
- Grupul de Evaluare al Organizației Națiunilor Unite, [Orientări etice pentru evaluare](#).

9. OPT SFATURI PENTRU EVALUĂRI DE SUCCES BAZATE PE DOVEZI

Studiile și evaluările anterioare au arătat că în evaluările PEV/CEV/Derad au apărut adesea anumite provocări. Mai jos am compilat o listă de sfaturi pentru a le evita sau a le atenua:

1

1. Integrarea evaluării în planul inițiativei

Multe provocări în materie de evaluare pot fi evitate atunci când evaluarea este planificată împreună cu inițiativa în sine. Aceasta înseamnă că planul inițiativei detaliază și modul în care aceasta va fi evaluată. Prima evaluare poate avea loc încă din această etapă de planificare. Multe decizii luate în primele zile de viață ale inițiativei determină ce fel de modele, metode și date de evaluare pot fi utilizate în evaluările ulterioare.

2

2. Asigurarea finanțării și a resurselor pentru evaluare

O provocare comună pentru evaluare este că nu există finanțare pentru aceasta. Acest lucru pare să fie deosebit de frecvent în cazul programelor pe termen lung și al acțiunilor pe termen scurt care se bazează pe finanțarea proiectelor pe termen limitat. În aceste cazuri, finanțatorul poate solicita ca inițiativa să fie evaluată, dar nu există resurse suplimentare alocate în acest scop.

O evaluare, chiar și în formele sale mai simple, necesită resurse destul de importante. Ar trebui să se planifice în mod clar de unde vor proveni aceste resurse. Se recomandă ca finanțarea pentru inițiativele PEV/CEV/Derad să aibă un buget dedicat evaluării, pe lângă finanțarea pentru implementarea inițiativei în sine.

3

3. Definirea clară a proiectării și a obiectivelor inițiativei

Punctul de plecare pentru aproape orice tip de evaluare este o înțelegere clară a obiectivelor sale, a planului de implementare și a ipotezei care stă la baza modului în care acțiunile planificate ar trebui să producă rezultatele dorite (teoria schimbării). În mod ideal, obiectivele și teoria schimbării sunt elaborate cu atenție în etapa de planificare a inițiativei. În cazul în care obiectivele nu au fost definite în mod corespunzător, este dificil să se efectueze o evaluare de înaltă calitate.

4. Elaborarea practicilor de monitorizare a datelor din cadrul inițiativei având în vedere evaluarea

Tipul de evaluare care poate fi efectuată depinde în mare măsură de tipul de date disponibile. Există mai multe tipuri de date care pot fi colectate în timpul evaluării, dar unele modele de evaluare necesită date care pot fi colectate doar la un anumit moment. De exemplu, pentru a evalua în mod fiabil impactul unei inițiative asupra participanților, ar trebui să existe anumite informații despre situația acestora în momentul în care au început. Evaluarea necesită aproape întotdeauna o bună documentare a activităților inițiativei.

În cazul în care inițiativa are practici sistematice de monitorizare și de păstrare a evidenței, care se bazează pe nevoile evaluărilor viitoare, datele necesare vor exista atunci când va fi nevoie. Practicile de monitorizare insuficiente nu fac imposibilă evaluarea, dar limitează semnificativ opțiunile disponibile și pot avea un impact negativ asupra fiabilității rezultatelor acesteia.

5. Concentrarea pe învățare

O evaluare este cea mai utilă atunci când este planificată și realizată în scopul învățării. Acest lucru înseamnă că evaluarea este concepută pentru a sprijini dezvoltarea ulterioară a inițiativei și include un plan clar privind modul în care vor fi utilizate rezultatele sale. Se recomandă ca evaluarea să nu fie legată de deciziile de finanțare, ci să fie realizată la mijlocul unei perioade de finanțare. Acest lucru oferă mediul cel mai constructiv pentru efectuarea evaluării, fără presiunea de a demonstra succesul, oferind o oportunitate reală de a utiliza rezultatele pentru îmbunătățirea inițiativei.

6. Implicarea principalelor părți interesate în planificarea evaluării

Evaluările tind adesea să fie un proces de sus în jos, în care obiectivul și proiectarea sunt stabilite de către finanțator. Experiența a arătat că aceasta nu este o strategie foarte productivă. În schimb, este de obicei mai bine să se adopte o abordare mai participativă și să se implice principalele părți interesate, în special cele care pun în aplicare inițiativa, în procesul de evaluare încă de la începutul acestuia.

Includerea părților interesate permite crearea unui sentiment de asumare și a încrederii necesare pentru a obține rezultate fiabile. Atunci când părțile interesate sunt incluse în mod activ în procesul de planificare, acest lucru arată că opiniile, cunoștințele și experiența lor sunt apreciate. Atunci când evaluarea răspunde nevoilor celor implicați în implementarea inițiativei, evaluarea nu se mai prezintă ca o sarcină suplimentară cerută de altcineva,

ci este văzută ca ceva benefic pentru dezvoltarea propriei activități. Acest lucru oferă o motivație suplimentară pentru a coopera în producerea datelor necesare pentru evaluare și pentru a fi sinceri cu privire la posibilele puncte slabe și eșecuri.

7

7. Asigurați-vă că evaluatorul are o bună înțelegere a domeniului PEV/CEV/Derad

În cazul în care evaluarea este realizată de un evaluator extern, este bine să vă asigurați că evaluatorul este familiarizat cu domeniul PEV/CEV/Derad și cu caracteristicile sale specifice. Deși multe tipuri și metode de evaluare comune pot fi aplicate la evaluarea inițiativelor PEV/CEV/Derad, este destul de dificil să se dea sens oricăror date sau observații fără a avea o bună înțelegere generală a domeniului.

8

8. Gândiți-vă din timp la etică și la modalitățile de a asigura disponibilitatea datelor

O provocare comună în evaluările inițiativelor PEV/CEV/Derad este faptul că problemele de etică și de securitate pot limita accesul la date. Autoritățile guvernamentale și cei care implementează inițiativa pot ezita să împărtășească informații, în special atunci când acestea includ detalii despre opiniile politice sau chestiuni personale ale unei persoane. Aspectele de securitate pot limita accesul la locurile în care ar putea fi realizate interviuri sau observații. Se recomandă să se afle din timp ce tipuri de limitări etice, de securitate și legale există pentru schimbul de date și să se gândească la modalități de a obține cele mai bune rezultate posibile în cadrul acestor limite.

Un alt set de provocări derivă din natura sensibilă și stigmatizată a extremismului violent. Grupurile și persoanele vizate de o inițiativă pot fi dificil de atins și de creat un climat de încredere din cauza situației și a relațiilor fragile cu persoanele implicate în extremism. De asemenea, este posibil ca aceștia să nu fie dispuși să își împărtășească adevăratele opinii, deoarece acestea pot fi percepute ca fiind indezirabile din punct de vedere social și stigmatizante. Prin urmare, se recomandă să vă gândiți cu atenție pe cine să alegeți ca evaluator, pentru a câștiga încrederea necesară pentru colectarea datelor – și să faceți acest lucru într-un mod care să nu pună în pericol încrederea persoanelor în inițiativa în sine.

SURSE ȘI LITERATURĂ

- Aaltonen, M. & Hinkkanen, V. (2014). Katuväkivaltatyön vaikuttavuus: HelsinkiMission Aggredi-ohjelman arviointi. Verkkokatsauksia 40/2014. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152599/40_HelsinkiMission.pdf?sequence=2&isAllowed=y.
- Aldrich, D.P. (2014). First Steps Towards Hearts and Minds? USAID's Countering Violent Extremism Policies in Africa. *Terrorism and Political Violence*, 26(3), 523–46.
- Bellasio, J., Hofman, J., Ward, A., Nederveen, F., Knack, A., Meranto, A. S., & Hoorens, S. (2018). Counterterrorism evaluation: Taking stock and look ahead. California and UK: RAND Europe research report. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2628.html.
- BetterEvaluation. Realist Evaluation. <https://www.betterevaluation.org/methods-approaches/approaches/realist-evaluation>.
- BetterEvaluation. Utilisation-focused evaluation. <https://www.betterevaluation.org/methods-approaches/approaches/utilisation-focused-evaluation>.
- BetterEvaluation. What is evaluation? <https://www.betterevaluation.org/getting-started/what-evaluation>.
- Bjørge, T. (2013). Strategies for preventing terrorism. Hampshire, UK: Palgrave Pivot.
- Bourekba, M. (2021). Detect to prevent: countering violent extremism strategies in Spain. *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, 128, 81–105. doi.org/10.24241/rci.2021.128.2.81/en
- Breuer, E., De Silva, M. J., Fekadu, A., Luitel, N. P., Murhar, V., Nakku, J., & Lund, C. (2014). Using workshops to develop theories of change in five low and middle income countries: Lessons from the programme for improving mental health care (PRIME). *International journal of mental health systems*, 8(1).
- Brophy, S., Snooks, H., & Griffiths, L. (2008). Small-scale evaluation in health: A practical guide. London: Sage.
- Busher, J., Malkki, L., & Marsden, S. (eds.) (2023). Routledge Handbook on Radicalisation and Countering Radicalisation. Routledge.
- Byrne-Diakun, R.M. (Ed.). (2016). Countering Violent Extremism: Applying the Public Health Model. Georgetown University Center for Security Studies. National Security Critical Issues Task Force. <https://georgetownsecuritystudiesreview.org/wp-content/uploads/2016/10/NSCITF-Report-on-Countering-Violent-Extremism.pdf>.
- Carson, J.V. (2017). Assessing the Effectiveness of High-Profile Targeted Killings in the “War on Terror”: A Quasi-Experiment. *Criminology and Public Policy*, 16(1), 191–220.
- Charter of Fundamental Rights of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>.
- Cherney, A., & Belton, E. (2020). Assessing intervention outcomes targeting radicalised offenders: Testing the pro integration model of extremist disengagement as an evaluation tool. *Dynamics of Asymmetric Conflict*, 13(3), 193–211.
- Cherney, A., Belton, E., & Koehler, D. (2020). Program integrity guidelines to inform the design, implementation, and evaluation of P/CVE initiatives: Guideline review document & Program integrity tool. Countering Violent Extremism Unit, Department of Justice and Community Safety.
- Chowdhury Fink, N., Romaniuk, P. & Barakat, R. (2013). Evaluating Countering Violent Extremism Programming: Practice and progress. Center on Global Counterterrorism Cooperation.
- Clark, H., & Anderson, A. A. (2004). Theories of change and logic models: Telling them apart. American Evaluation Association Conference. https://www.theoryofchange.org/wp-content/uploads/toco_library/pdf/TOCs_and_Logic_Models_forAEA.pdf.
- Cox, K., & Van Gorp, A. (2018). Surveys. In J. Hofman and A. Sutherland (eds). Evaluating interventions that prevent or counter violent extremism. RAND Europe. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2094.html.
- CREST. Introductory Guide: Countering Violent Extremism. CREST: Centre for Research and Evidence on Security Threats. https://eprints.lancs.ac.uk/id/eprint/88097/1/17_008_01.pdf.
- Davies, P. (2012). The State of Evidence-Based Policy Evaluation and its Role in Policy Formation. *National Institute Economic Review*, 219(1), R41–R52.
- Dhillon, L. & Vaca, S. (2018). Refining theories of change. *Evaluation*, 14(30), 64–87.
- Dunn, K. M., Atie, R., Kennedy, M., Ali, J. A., O'Reilly, J., & Rogerson, L. (2016). Can you use community policing for counter terrorism? Evidence from NSW, Australia. *Police Practice and Research*, 17(3), 196–211.
- EUCPN (2013). Evaluation of crime prevention initiatives: the principles of evaluation. In EUCPN Secretariat (eds.), EUCPN Thematic Paper Series, no. 5, European Crime Prevention Network: Brussels.
- European Commission (2014). Preventing Radicalisation to Terrorism and Violent Extremism: Strengthening the EU's Response. Brussels, Belgium: European Commission. [https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2013\)0941/com_com\(2013\)0941_en.pdf](https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2013)0941/com_com(2013)0941_en.pdf).
- European Commission (2021). Better Regulation Guidelines. European Commission. https://commission.europa.eu/system/files/2021-11/swd2021_305_en.pdf.
- European Network of National Human Rights Institutions, Human Rights-Based Approach, <https://ennhri.org/>

[about-nhris/human-rights-based-approach/](#).

- Evaluation toolbox. Types of evaluation. https://evaluationtoolbox.net.au/index.php?option=com_content&view=article&id=15&Itemid=19.
- Feddes, A. R., Mann, L., & Doosje, B. (2015). Increasing Self-esteem and Empathy to Prevent Violent Radicalization: A Longitudinal Quantitative Evaluation of a Resilience Training Focused on Adolescents with a Dual Identity. *Journal of Applied Social Psychology*, 45(7), 400-411.
- Fish, D., & Coles, C. (1998). Developing professional judgement in health care: learning through the critical appreciation of practice. Oxford: Butterworth Heinemann.
- Fisher, T., Range, D., & Cuddihy, J. (2020). Evaluation of 'Violent Extremism Strengthening Resilience (STRIVE II) in Kenya: Final report. <https://ct-morse.eu/resource/evaluation-of-strive-ii-in-kenya/>.
- Gielen, A.J. (2017). Evaluating Countering Violent Extremism. In L. Colaert (Ed.). *Deradicalisation. Scientific insights for policy*. Brussels: Flemish Peace Institute.
- Gielen, A.J. (2019). Countering Violent Extremism: A Realist Review for Assessing What Works, for Whom, in What Circumstances, and How? *Terrorism and Political Violence*, 31(6), 1149-1167.
- Hardyns, W., Pauwels, L. and Thys, J. (2020). Een transversale programmascan van het Vlaamse actieplan ter preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering. In D. Cops, L. Pauwels, and M. Van Alstein (eds). *Gewelddadige radicalisering & polarisering: Beleid & preventie in Vlaanderen: Evaluatie en uitdagingen*. <https://vlaamsvredesinstituut.eu/rapport/gewelddadige-radicalisering-en-polarisering-beleid-preventie-in-vlaanderen-evaluatie-en-uitdagingen/>.
- Hardyns, W., Klima, N., & Pauwels, L. (Eds.). (2022). *Evaluation and mentoring of the multi-agency approach to violent radicalisation in Belgium, the Netherlands and Germany*. Antwerpen: Maklu.
- Harris-Hogan, S., Barrelle, K., & Zammit, A. (2016). What Is Countering Violent Extremism? Exploring CVE Policy and Practice in Australia. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 8(1), 6-24.
- Hirschfield, A., Christmann, K., Wilcox, A., Rogerson, M., & Sharratt, K. (2012). *Process Evaluation of Preventing Violent Extremism Programmes for Young People*. London: Youth Justice Board.
- Hill, J. R., & Thies, J. (2010). Program theory and logic model to address the co-occurrence of domestic violence and child maltreatment. *Evaluation and program planning*, 33(4), 356-364.
- Hofman, J., & Sutherland, A. (eds.) (2018). *Evaluating interventions that prevent or counter violent extremism*. RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2094.html.
- Holmer, G., Bauman, P. & Aryaeinejad, K. (2018). *Measuring Up: Evaluating the impact of PVE/CVE/DERAD Programs*. USA: USIP. <https://www.usip.org/sites/default/files/2018-09/preventing-countering-violent-extremismmeasuringup.pdf>.
- Iacopini, G., Stock, L. & Junge, K. (2011). *Evaluation of Tower Hamlets Prevent Projects Final report prepared for the London Borough of Tower Hamlets*. The Tavistock Institute. http://www.tavinstitute.org/wp-content/uploads/2012/12/Tavistock_Projects_Tower-Hamlets-PVE_evaluation_final_report.pdf.
- Impact Europe. Database of data collection methods and evaluation designs. <http://www.impact.itti.com.pl/index#/guide/repository>.
- James Bell Associates. (2018). *Formative evaluation toolkit: A step-by-step guide and resources for evaluating program implementation and early outcomes*. Washington, DC: Children's Bureau, Administration for Children and Families, U.S. Department of Health and Human Services. https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/documents/cb/formative_evaluation_toolkit.pdf.
- Janta, B., & Van Gorp, A. (2018). Interviews. In J. Hofman, & A. Sutherland (eds). *Evaluating interventions that prevent or counter violent extremism*. RAND Europe. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2094.html.
- Johns, A., Grossman, M., & McDonald, K. (2014). "More Than a Game": The Impact of Sport-Based Youth Mentoring Schemes on Developing Resilience toward Violent Extremism. *Social Inclusion* 2(2), 57-70.
- Katz J., Wandersman A., Goodman R.M., Griffin S., Wilson D.K., & Schillaci M. (2013). Updating the FORECAST formative evaluation approach and some implications for ameliorating theory failure, implementation failure, and evaluation failure. *Eval Program Plann*, 39, 42-50.
- Koehler, D. (2017). *Understanding Deradicalization: Methods, Tools and Programs for Countering Violent Extremism*. Routledge.
- Korn, J. (2016). European CVE Strategies from a Practitioner's Perspective. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 668(1), 180-197.
- Kurtz, J., Wolfe, R., & Tesfaye, B. (2016). Does Youth Employment Build Stability? Evidence From an Impact Evaluation of Vocational Training in Afghanistan. In S. Zeiger (Ed.) *Expanding Research on Countering Violent Extremism*. Abu Dhabi: Hedayah.
- Lipsey, M., Petrie, C., Weisburd, D., & Gottfredson, D. (2006). Improving evaluation of anti-crime programs:

Summary of a National Research Council report. *Journal of Experimental Criminology*, 2(3), 271–307.

- Lloyd, M. Ethical Guidelines for Working on P/CVE in Mental Health Care. RAN publication. https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2021-04/ran_ethical_guidelines_for_working_p-cve_mhc_2021_en.pdf.
- Madriaza, P., Ponsot, A.S., Marion, D. & Monnier, C. (2017). The prevention of radicalisation leading to violence: An international study of front-line workers and intervention issues. International Center for the Prevention of Crime.
- Madriaza, P., Morin, D., Ousman, S., Autixier, C., Hassan, G., & Venkatesh, V. (2022). Improving evaluations of programs for prevention of radicalization and violent extremism: An exploratory international study. UNESCO chair in Prevention of Radicalisation and Violent Extremism (UNESCO-PREV Chair) in collaboration with the International Centre for the Prevention of Crime, University of Sherbrooke.
- McDavid, J. C., Huse, I., & Hawthorn, L. R. (2019). Program evaluation and performance measurement: an introduction to practice – third edition. SAGE Publications, Inc.
- MEASURE Evaluation. Economic Evaluation. <https://www.measureevaluation.org/our-work/economic-evaluation.html>.
- Minor, D. (2016). MAXIME Berlin – Interkulturelles und interreligiöses Präventionsprojekt zur Toleranz und Demokratieentwicklung Evaluation 2014 – 2016. Berlin: Violence Prevention Network.
- Molenkamp, M., Wouterse, L., & Gielen, A. J. (2018). Ex post paper guidelines evaluations of PCVE programmes and interventions. RAN center for excellence. https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2020-09/ms_workshops_guidelines_evaluation_of_pcve_programmes_and_interventions_july_2018_en.pdf.
- Morenike Latifat Moroof, M. (2016). An Analysis of the 2016 Gothenburg CVE Framework. Doctoral thesis. Duke Office of Research Support.
- Moore, G. F., Audrey, S., Barker, M., Bond, L., Bonell, C., Hardeman, W. et al. (2015). Process evaluation of complex interventions: Medical Research Council guidance. *BMJ* 2015;250:h1258.
- Nehlsen, I., Biene, J., Coester, M., Greuel, F., Milbradt, B., & Armbrorst, A. (2020). Evident and effective? The challenges, potentials and limitations of evaluation research on preventing violent extremism. *International Journal of Conflict and Violence*, 14(2), 1–20.
- Neumann, P. R. (2017). Countering Violent Extremism and Radicalisation That Lead to Terrorism: Ideas, Recommendations, and Good Practices from the OSCE Region. Vienna: OSCE.
- Noordegraaf, M., Douglas, S., Bos, A., & Klem, W. (2016). Gericht, gedragen en geborgd interventievermogen? Evaluatie van de nationale contraterrorisme-strategie 2011–2015. Den Haag: WODC.
- Parker, D. & Lindekilde, L. (2020). Preventing Extremism with Extremists: A Double-Edged Sword? An Analysis of the Impact of Using Former Extremists in Danish Schools. *Education Science*, 10(4), 1–19.
- Patton, M. Q. (1997). Utilization-focused evaluation: The new century text (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Patton, M. Q. (2008). Utilization-focused evaluation (4th. Ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Peersman, G. (2014). Overview: Data Collection and Analysis Methods in Impact Evaluation, Methodological Briefs: Impact Evaluation 10, Florence: UNICEF Office of Research.
- Polish Platform for Homeland Security. Understand = Respect. <https://ppbw.pl/en/preventiveprogram/>.
- RAN (2022). RAN Gender-Specific Approaches in PVE: Preventive Work for Girls in and around Schools. Conclusion paper, RAN working group meeting 31 May–1 June 2022. https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-08/ran_y-e_gender-specific_approaches_in_pve_lisbon_3105-01062022_en.pdf.
- Ris, L. & Ernstofer, A. (2017). Borrowing a Wheel: Applying Existing Design, Monitoring and Evaluation Strategies to Emerging Programming Approaches to Prevent and Counter Violent Extremism. Peacebuilding Evaluation Consortium.
- Robson, C. (2000). Small-scale evaluation: Principles and practice. London: Sage.
- Rogers, P. (2014). Theory of Change. Methodological Briefs: Impact Evaluation 2. UNICEF Office of Research, Florence. https://www.betterevaluation.org/sites/default/files/Theory_of_Change_ENG.pdf.
- Rychetnik, L., Frommer, M., Hawe, P., et al. (2002). Criteria for evaluating evidence on public health interventions. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 56, 119–127.
- Rychetnik, L., Hawe, P., Waters, E., Barratt, A., & Frommer, M. (2004). A glossary for evidence based public health. *J Epidemiol Community Health*, 58(7), 538–45.
- Rycroft-Malone, J., Seers, K., Titchen, A., Harvey, G., Kitson, A., & McCormack, B. (2004). What counts as evidence in evidence-based practice?. *Journal of Advanced Nursing*, 47, 81–90.
- Saldana, J. (2013). The Coding Manual for Qualitative Researchers. London. Sage Publications.
- Schmid, A. (2013). Radicalisation, de-radicalisation, counter radicalisation: A conceptual discussion and literature review. The Hague, the Netherlands: International Centre for Counter Terrorism. [ICCT-Schmid-](https://www.icct.nl/publications/ICCT-Schmid-)

[Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013_2.pdf](#)

- Schuurman, B. & Bakker, E. (2016). Reintegrating Jihadist Extremists: Evaluating a Dutch Initiative, 2013-2014. *Behavioural Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 8(1), 66-85.
- Stake, R. E. (2004). *Standards-based & responsive evaluation*. SAGE Publications, Inc.
- Stern, E. (2015). *Impact Evaluation: A guide for commissioners and managers*. Bond for International Development.
- Strauss, A. (1987). *Qualitative Analysis for Social Scientists*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thompson, S. & Leroux, E. (2023). Lessons learned from dual site formative evaluations of Countering violent extremism (CVE) programming coiled by Canadian police. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, 18(1).
- Trochum, W. (2006). Research Methods Knowledge Base. Descriptive statistics. <https://www.socialresearchmethods.net/kb/statdesc.php>.
- UNISDIR (2021). Monitoring and Evaluation Framework. UNISDIR. https://www.preventionweb.net/files/49324_unisdrmeframeworkver1.0.pdf.
- United Nations Evaluation Group. Ethical Guidelines for Evaluation. <http://www.unevaluation.org/document/download/3625>.
- Veldhuis, T.M., Gordijn, E.H., Lindenberg S. M., & Veenstra, R. (2011). *Terrorists in Prison: Evaluation of the Dutch Terrorism Wing*. Groningen: University of Groningen.
- Vergani, M., Barton, G., Iqbal, M., & Kruber, S. (2016). How to Design Impact Evaluations of CVE programs: a practical guide for Southeast Asian civil society organizations. Sean-Cso.
- Vermeulen, F. (2014). Suspect Communities-Targeting Violent Extremism at the Local Level: Policies of Engagement in Amsterdam, Berlin, and London. *Terrorism and Political Violence*, 26, 286-306.
- Vidino, L. & Seamus, H. (2015). *Countering Violent Extremism in America*. Center for Cyber & Homeland Security-The George Washington Institute.
- Webster, S., Kerr, J. & Tompkins, C. (2017). *A Process Evaluation of the Structured Risk Guidance for Extremist Offenders*. London: HM Prison & Probation Service.
- Weine, S., Eisenman, D., Glik, D., Kinsler, J., & Polutnik, C. (2016). Leveraging a targeted violence prevention program to prevent violent extremism: A formative evaluation in Los Angeles. University of Illinois Chicago and University of California in Los Angeles.
- Weine, S., Horgan, J., Robertson, C., Loue, S., Mohamed, A., & Noor, S. (2009). Community and family approaches to combating the radicalization and recruitment of Somali-American youth and young adults: A psychosocial perspective. *Dynamics of Asymmetric Conflict*, 2, 181-200.
- WHO. Economic Evaluations. https://www.unodc.org/docs/treatment/economic_evaluation.pdf.
- Wholey, J. S., Hatry, H. P., & Newcomer, K. E. (2004). *Handbook of practical program evaluation* (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Williams, M.J. (2021). *Preventing and Countering Violent Extremism: Designing and Evaluating Evidence-Based Programs*. Routledge.
- Wong-Reiger, D. (1993). Introduction to the Program Logic Model. *A Hands-On Guide to Planning and Evaluation*. Canadian Hemophilia Society, 23-32.
- Woodley, A. (2004). Getting and analysing of quantitative data. The PREST training resources. Commonwealth of Learning. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.115.8332&rep=rep1&type=pdf>.
- Youker, B. W., & Ingraham, A. (2014). Goal-Free Evaluation: An Orientation for Foundations' Evaluations. *The Foundation Review*, 5(4).
- Zimmerman, M., & Holden, D. (Eds.) (2009). *Program evaluation planning: Overview and analysis*. SAGE Publications, Inc.

INDEED

Evidence-Based Model for Evaluation of
Radicalisation Prevention and Mitigation